

dagliga stämningar. Därför
följer beskrivningen.

problemet med knäpningarna men fick ingen hjälp så jag gjorde på mitt sätt, vilket också gick bra.

Det blir roligare och roligare
att man börjar bli klar.

[illegible]

Forskningsrapport 11
ISSN 1102-3643
Institutionen för slöjd och hushållsvetenskap
Göteborgs universitet
1994

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för slöjd och
hushållsvetenskap
Box 122 04
402 42 Göteborg

SAMMANFATTNING

Titel: SLÖJDPROCESSEN - ARBETET I SLÖJDSALEN
Dagboksanteckningar

Författare: Marlène Johansson

Handledare: Professor Roger Säljö

Arbetets art: 10 p uppsats

Sidantal: 54

Datum: Juni 1994

Syfte

Dagboksanteckningarna i slöjd ingår som en del av ett utvärderingsinstrument i Den Nationella Utvärderingen i slöjd, SLÖJD NU. 200 elever med berörda lärare fick i uppgift att under en tioveckorsperiod föra dagboksanteckningar där de beskrev sitt arbete i slöjd. Syftet med dagböckerna kan delas upp i tre delar:

- att kunna ge en rikare och mer nyanserad bild av slöjdens vardag och liv med hjälp av elever och lärares egna ord.
- att beskriva och utvärdera slöjdprocessen, dvs den process eleven genomgår i slöjden på väg från idé till färdigt arbete.
- att försöka beskriva den normala slöjdundervisningen under en reguljär tioveckorsperiod. Ingen provsituation eller problemlösningssuppgifter av testkaraktär.

Metod

Dagböckerna är skrivna av elever och lärare på ordinarie slöjdtid under tio veckor. Dagboksskrivandet blev på detta sätt ett försök för läraren och eleven att fortlöpande beskriva arbetet i slöjdsalen som ett slags självobservation av den verksamhet som pågår. Eleverna fick anvisningar om att berätta vad de hade gjort, vilka problem de hade stött på, hur de löst dessa, hur de hade trivts under tiden de arbetat i slöjden och vad de trodde att det berodde på.

Resultat

Citat ur elevernas och lärarnas egna texter är använda för att belysa hur de själva beskriver sin slöjdundervisning. I dagböckerna beskrivs problemlösning, kunskapsuppfattningar, uppfattningar om delaktighet i slöjdprocessen, trivsel-emotionella upplevelser, interaktionsmönster och reflektioner om att skriva dagbok. Dagböckerna belyser elever och lärares självförståelse av sin egen slöjdverksamhet. Att få verksamheten i slöjdsalen utvärderad och dokumenterad får ses som ett bidrag i grundforskningen om hur arbetet i slöjdsalarna kan se ut när elever och lärare själv beskriver den.

FÖRORD

Detta är annorlunda
och roligt att få skriva dagboken. Det skulle
vara kul att göra det alltid.

(elevcitat)

TACK till alla de elever i årskurs 9 med lärare som skrivit dagbok i slöjd under vårterminen 1992. Det har varit en stor upplevelse för mig att få ta del av era tankar om arbetet i slöjden.

Dagboksanteckningarna i slöjd ingår som en del av ett utvärderingsinstrument i Den Nationella Utvärderingen i slöjd, SLÖJD NU. På uppdrag av Skolverket är undersökningen genomförd av Ann Carlberg och Bert Owe Lundqvist från Institutionen för slöjd och hushållsvetenskap (IHU) vid Göteborgs universitet. Huvudresultaten är presenterade i "Slöjd, Huvudrapport, Skolverkets rapport nr 24" (1993). I rapporten redovisas resultat från utvärderingsinstrumentens olika delar; Lärarenkät, Elevenkät 1, Dagboksanteckningar samt Elevenkät 2.

TACK Ann och Bert Owe som alltid lät sig störas av min nyfikenhet om NU-projektet. Våra livliga diskussioner resulterade i att jag fick möjlighet att bearbeta och redovisa dagboksanteckningarna. Tack för stöd och konstruktiv kritik från min handledare, professor Roger Säljö.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	sid 1
Bakgrund	1
Omfattning och uppläggning	1
Syftet med dagboksanteckningarna	2
METOD	3
Dagboksidéen växer fram	3
Urval	3
Bearbetning	6
REFERENSRAM	7
Dagbok som utvärderingsmetod	7
Dagboksskrivning	8
Interaktionsmönster	10
Reflektion	13
RESULTAT	14
Problemlösning	14
Kunskapsuppfattningar	20
Tiden	22
Välja - Planera	26
Utföra - Värdera	30
Trivsel - Emotionella upplevelser	32
Interaktion	34
Att skriva dagbok	37
Övrigt	40
Helhetsbild	43
DISKUSSION	50
SLUTORD	54
REFERENSER	
BILAGOR	
Bilaga 1(3): Dagboksanteckningar, utvärderingsinstrument	
Bilaga 2(4): Lärarhäfte	
Bilaga 3(2): Lärarkommentarer	
Bilaga 4(2): Protokollformulär, elev och lärare	

INLEDNING

Bakgrund

Dagboksanteckningarna i slöjd ingår som en del av ett utvärderingsinstrument i Den Nationella Utvärderingen i slöjd, SLÖJD NU. Arbetet med utvärderingen av slöjden i skolan har utförts av Ann Carlberg och Bert Owe Lundqvist vid Göteborgs universitet, Institutionen för slöjd och hushållsvetenskap på uppdrag av Skolverket.

Min förankring i grundskolan med undervisning i slöjd på låg-, mellan- och högstadiet, utbildning av blivande textil/grundskolelärare samt egen vidareutbildning är den bakgrund jag haft med mig inför genomläsning och bearbetning av dagboksanteckningarna. En naturlig fråga som jag ställde mig var hur min bakgrund skulle medverka vid genomläsning och tolkning av dagbokstexterna. Att vara väl insatt i slöjdens miljö och slöjddämnets karaktär kan - i detta sammanhang - ses som en fördel för att kunna känna igen situationerna och nyanserna i dagboksskrivningarna. Samtidigt granskas texterna utifrån, helt utan någon personlig kännedom om vilka eleverna och lärarna är, var de kommer ifrån eller vilken undervisningsmiljö de befinner sig i. Jag har försökt att vara medveten och kritisk till mina eventuella åsikter och personliga värderingar vid bearbetningen.

Omfattning och uppläggning

Genom skolverkets försorg genomfördes våren 1992 en landsomfattande undersökning för att ge en bild av den svenska skolan. I årskurs 9 undersöktes alla ämnen utom barnkunskap och tillvalsämnen. Omkring 10 000 elever, nästan lika många föräldrar, 2 500 lärare samt skolledare på 101 skolor deltog totalt i NU. Huvudresultaten finns tillgängliga i ett tjugotal rapporter som utgavs under hösten 1993. En mängd analyser av det omfattande materialet återstår. Slöjdens huvudresultat är presenterade i *"Slöjd, Huvudrapport, Skolverkets rapport nr 24"* (1993). Redovisning av delar av dagboksanteckningarna ingår i slöjdens rapport.

Utvärderingsmaterialet i slöjd består av en **Lärarenkät**, en **Elevenkät 1** samt en processtudie innehållande en undersökning med hjälp av **Dagboksanteckningar** och **Elevenkät 2**. 101 lärare har besvarat Lärarenkäten och 1314 elever har besvarat Elevenkät 1. Antalet elever fördelar sig jämnt mellan de båda slöjdarterna och studien har genomförts med samma syfte och frågor oavsett slöjdart. Bortfallet består nästan uteslutande av normal frånvaro. Av de 1314 elever som har besvarat Elevenkät 1, fick 200 elever i uppgift att under en tioveckorsperiod föra dagboksanteckningar där de beskrev sitt arbete i slöjd. 182 av dessa 200 elever har också besvarat en mindre enkät, Elevenkät 2, som har haft till syfte att sammanfatta denna praktiskt inriktade del av undersökningen. De berörda lärarna har också skrivit en dagbok med kommentarer till varje slöjdtillfälle under samma tioveckorsperiod.

Syftet med dagboksanteckningarna

Slöjdens speciella karaktär med en praktisk, skapande process som huvuddel av undervisningen medför att det är förenat med svårigheter att utvärdera resultaten av elevers och lärares ansträngningar enbart med hjälp av enkätfrågor. En sådan beskrivning riskerar att bli allt för abstrakt i förhållande till det samspel och den rikedom av inlärningsmöjligheter som slöjdsalen bjuder.

Syftet med dagboksanteckningarna kan delas upp i tre delar:

- I syfte att kunna ge en rikare och mer nyanserad bild av slöjdens vardag och liv, har den nationella utvärderingen kompletterats med en omfattande undersökningsdel som utgår ifrån dagböcker som elever och lärare fört under en tioveckorsperiod.
- Studierna syftar till att beskriva och utvärdera slöjdprocessen, dvs den process eleven genomgår i slöjden på sin väg från idé till färdigt arbete. Ett sätt att försöka få eleven att beskriva detta är att låta dem skriva dagbok. Dagböckerna blir i detta sammanhang ett slags självobservation. För eleverna blir kravet att föra dagbok ett sätt att verbalisera sin egen verksamhet. Denna del av utvärderingsarbetet kan därför också ses som ett experiment och det material som genererats överskrider vida vad som här kan avrapporteras. Vad som följer är därför endast avsett att vara en bild av slöjdundervisningens vardag och elevernas relation till denna, som den uttrycks med elevernas egna ord.
- Ett av syftena med dagboksanteckningarna har varit att försöka beskriva den normala slöjdundervisningen under en reguljär tioveckorsperiod. Eleverna skulle inte sättas i en provsituation eller föreläggas speciella problemlösningssuppgifter av testkaraktär. Dagboksanteckningarna skulle istället göra det möjligt för eleverna att beskriva sitt arbete under denna tioveckorsperiod oberoende av hur långt de kommit i sina arbeten just då. Denna ansats valdes för att störa den ordinarie undervisningen så lite som möjligt.

Eleverna fick anvisningar om att berätta:

- vad du har gjort
- vilka problem du har stött på
- hur du har löst dessa problem
- hur du har trivts under tiden du har arbetat i slöjden och
- vad du tror att det beror på

METOD

Dagboksidéen växer fram

Förutom den experthjälp som fanns tillgänglig inom NU-projektet, användes också en referensgrupp bestående av lärare med erfarenhet från grundskolans slöjdundervisning för att diskutera och testa utvärderingsinstrumentens utformning. Genom deltagandet i denna referensgrupp växte mitt intresse ytterligare för SLOJD NU. I referensgruppen fördes många och intressanta diskussioner om utvärderingens innehåll och utformning. I gruppen ansåg man att det var av stor vikt att försöka få slöjdprocessen beskriven. Konstruktion och innehåll diskuterades i det "praktiska moment" som skulle ingå som en del av utvärderingen. Gruppen enades om att eleverna ej skulle sättas i en provsituation utan att slöjdprocessen bäst kunde beskrivas under den vanliga slöjdundervisningen.

Dagboksidéen fick gehör hos beslutsfattarna och tid för "Praktiska studier i åk 9 i slöjdprocessen" avsattes. Dessa studier skulle fungera som ett delurval inom den nationella utvärderingen. Tiden som stod till förfogande blev ca 8 tim (10 veckor) och skrivandet skulle genomföras inom ramen för elever och lärares ordinarie slöjdtid. Dagboksskrivandet blev på detta sätt ett försök för läraren och eleven att fortlöpande beskriva varje del av slöjdprocessen som ett slags självobservation av den verksamhet som pågår. (Från rapporten *Att utvärdera undervisningen i ämnet Slöjd*, 1992, s 26-27).

Urval

Av de 1314 elever som har besvarat Elevenkät 1 fick 200 i uppgift att under en tioveckorsperiod föra dagbok (bilaga 1:1-3). De berörda lärarna fick också möjlighet att skriva dagbok (bilaga 2:1-4) med kommentarer (bilaga 3:1-2) under samma tioveckorsperiod. Åtta skolor valdes slumpmässigt ut inom besöksavstånd från Göteborg. Skolledare, lokalsamordnare och lärare i slöjd från de berörda skolorna inbjöds till IHU för information om instrumentens innehåll och syfte.

De 200 elever som skrivit dagbok fördelar sig på 15 slöjdgrupper. I texten nedan förkortas pojke med P och flicka med F. Förkortningen T/M står för trä- och metallslöjd och T står för textilslöjd.

Av de 15 slöjdgrupperna är 7 T/M och 8 T. Av de 200 eleverna är 107 pojkar och 93 flickor. 102 elever har trä- och metallslöjd (varav 92 pojkar och 10 flickor) och 98 elever har textilslöjd (varav 15 pojkar och 83 flickor). Skolorna benämnes med bokstäverna A - G. (Se tabell 1, "Fördelning av elever").

Tabell 1. Fördelning av elever

Skola	A		B1		B2		C		D		E		F		G	
Slöjdart	T/M	T	T/M	T	T/M	T	T/M	T	T/M	T	T/M	T	T/M	T	T/M	T
ggr	8	10	5	5		6	4	4	10	10	9	9	9	9	9	8
Antal	15	10	16	9		16	16	11	13	15	14	10	13	16	15	11
P	12	-	16	1		-	16	-	11	-	14	2	8	8	15	4
F	3	10	-	8		16	-	11	2	15	-	8	5	8	-	7
D-tillf.	120	100	80	45	-	96	64	44	130	150	126	90	117	144	135	88

N = 200 (varav 107 P och 93 F)

102 elever har trä- och metallslöjd (varav 92 P och 10 F).

98 elever har textilslöjd (varav 15 P och 83 F).

Eleverna har skrivit vid 1529 dagbokstillfällen (D-tillf.).

Under förutsättning att alla elever skrivit dagbok i tio veckor hade antalet dagbokstillfällen blivit maximalt 2000 (200 elever x 10 veckor). Men några grupper har slöjd varannan vecka och andra slöjdtillfällen går bort på grund av lov, idrottsdagar, temadagar mm. Om man bortser från dessa faktorer består bortfallet nästan endast av normal frånvaro i klasserna.

Tabell 2. Fördelning av lärare

Skola	A		B1		B2		C		D		E		F		G	
Slöjdart	T/M	T	T/M	T	T/M	T	T/M	T	T/M	T	T/M	T	T/M	T	T/M	T
L-dagb.	X	X	X	X*		X*	-	X	X	X	-	X	-	-	X	X
ggr	8	10	5	5*		5*	-	4	10	10	-	7	-	-	10	7
L-kom.	X	X	X	X*		X*	X	X	-	X	-	-	X	X	-	-
År	59	59	40	38		38	55	54	43	53	41	54	57	51	53	55

N = 14 (skola B har samma lärare i textilslöjd)

- = saknas

* = samma skola

14 lärare har skrivit dagbok med lärarkommentarer. De lärare som inte skrivit dagbok har i de flesta fall skrivit en lärarkommentar. Lärarkommentaren har räknats som ett tillfälle.

Lärarna har skrivit vid 76 dagbokstillfällen (81-5) och skrivit lärarkommentarer vid 9 (10-1) tillfällen, tillsammans 85 tillfällen.

Om alla lärare fört dagbok i tio veckor skulle antal dagbokstillfällen varit 140 (14 lärare x 10 v) samt 14 lärarkommentarer. Men här gäller samma som för eleverna, det vill säga slöjd varannan vecka, lov mm.

Lärardagböckerna skevs i viss mån av eget intresse. I lärarhäftet fick lärarna uppmaningen att:

I Praktiska studier Slöjd Lärarhäfte finns också tillfälle för Dig som lärare att ge dina synpunkter. (Bilaga 2:4)

Här nedan har du möjlighet att kommentera Ditt och Dina elevers arbete under studieperiodens gång. (Bilaga 2:4)

Trots denna frivillighet har alla utom en lärare valt att skriva dagbok och/eller lärarkommentar.

Totalt består utvärderingsinstrumentet med dagboksanteckningarna av 1614 tillfällen (1529 elev + 76 lär + 9 lärkom) för bearbetning.

Bearbetning

Hur går man tillväga när man skall läsa 1614 dagbokstillfällen?

För att få en uppfattning om materialet lästes delar ur eller hela dagböcker inledningsvis utan någon speciell systematik. Då det visade sig att grupperna hade skrivit dagbok olika antal tillfällen, gjordes tabeller upp för att få en översikt över fördelningen av antal elever/lärare, skola/grupp, slöjdart, antal slöjdtillfällen, pojkar/flickor och antal dagbokstillfällen (tabell 1 och 2). Det blev på detta sätt lättare att se vilka skolor som hade slöjd varannan vecka, storleken på elevgrupperna och fördelningen över pojkar och flickor i de olika grupperna. Dagböckerna gav också information om lärarnas födelseår.

Efter att ha läst ungefär en fjärdedel av dagböckerna skapades en ganska god bild över hur materialet såg ut. En början till olika kategoriindelningar började ta form. Minnesanteckningar av omedelbara intryck fördes på ett slags protokollformulär för både elev och lärardagböckerna (bilaga 4:1-2). Ett formulär fylldes i för varje person/dagbok. Genom upprepade genomläsningar för att upptäcka olika dimensioner började strukturer och innebörder ta form i olika kategorier. Kategoriseringen utfördes intuitivt baserat på min kännedom om verksamheten. En strävan har varit att försöka förstå den helhet som varje dagbok speglar och att genom kategoriseringar försöka beskriva det budskap som framförs i texten.

Ett av syftena med dagboksanteckningarna var att försöka beskriva och utvärdera slöjdprocessen. Eftersom redovisning från dagböckerna skulle ingå i Skolverkets rapport blev det naturligt att använda slöjdprocessens olika steg som kategorier. Processens fyra steg välja - planera - utföra - värdera bildade huvudkategorier, men skillnader i kategorierna skevs också upp i protokollformuläret som underkategorier. Kategorien "planering" fick underkategorier som "egen", "lärarens", "kompis" eller "annans". I slöjdens huvudrapport (1993) redovisas delar av materialet.

I rapporten *Slöjdprocessens betydelse* av M. Johansson (1992) beskrivs processens många dimensioner. I slöjdprocessen tränas färdigheter som att tänka, diskutera och lösa problem också i okända situationer där det inte finns en given väg till målet. Vad som utspelas i slöjdsalen betyder mycket för trivsel och inlärning. Samspelet med andra som beskrivs i dagböckerna fördes till huvudkategorien "interaktion", men även här kompletterades kategorien med "elev-elev", "lärare-elev", "+ eller -" osv. Antalet ord vid varje dagbokstillfälle räknades också.

REFERENSRAM

Dagbok som utvärderingsmetod

Med tanke på den tid som blev avsatt för att utvärdera slöjden, bestämdes i samråd med forskare och med referensgruppen i slöjd att dagboksskrivning skulle användas som en utvärderingsmetod. Genom att skriva dagbok under slöjdlektionen sker utvärderingen i den dagliga verksamheten.

I Franke-Wikberg (1989) *Skolan och utvärderingen* diskuteras olika effekter av utvärdering. Framställningen är ganska kritisk till kunskapsprövningar och andra resultatmätningar genom utvärdering, men boken är skriven för att väcka diskussion och debatt om utvärdering. En kritik av utvärdering är att det finns en risk att den ger för lite upplysningar om tillståndet i skolan, om vad undervisningen innehåller och med vilka metoder den bedrivits. I boken ges kritik mot bristande balans mellan delar som avser resultatmätning och de delar som beskriver och förklarar undervisningssituationen.

I boken *Utvärderingens mångfald* av Franke-Wikberg (1992) behandlas utvärderingens olika innebörder. Ett syfte med utvärdering är att kontrollera medan ett annat syfte kan vara att utvärdering ligger till grund för förändring och utveckling. För att bilda sig en uppfattning om en viss utvärderingsmodell föreslår författaren att den skall granskas utifrån följande frågor:

- 1 VARFÖR görs utvärderingen?
- 2 VAD är det som utvärderas?
- 3 FÖR VEM görs den?
- 4 AV VEM utförs den?
- 5 HUR genomförs utvärderingen?

På hur-frågan menar författaren att det gäller att ta ställning till vilka metoder som lämpar sig för att problemet skall belysas så väl som möjligt.

I Skolverkets rapport nr 28 *Vad kan vi lära av NU?* (1993), diskuteras den strävan NU-utvärderingen har haft att ta fram ett brett metodregister för att kunna studera skilda typer av verksamheter. En strävan har varit "att utforma uppgifter som prövar hur eleverna använder sina kunskaper i ett praktiskt och funktionellt sammanhang".

Dagboksskrivning

Dagböcker har tidigt skrivits och skrivs i olika kulturer och miljöer. De dagböcker som genom tiderna har studerats är mest enskilda individers privata dagböcker. John Svenske (1993) presenterar i sin doktorsavhandling en studie av dagboksskrivandets villkor som utgår från en enskild dagbok, Backåkers Eruks dagbok 1861-1914. Dagböcker kan enligt Svenske vara av olika karaktär som journal, arbetsbok, bondedagbok, borgerlig dagbok, kvinnodagbok, litterär dagbok, reflekterande dagbok och resedagbok. Svenske redogör för några orsaker till dagboksskrivande motiverat av praktiska behov exempelvis bondedagböcker, där man hade behov att minnas något särskilt. Men många dagböcker hade också ett blandat innehåll där även stoff som inte var så viktigt fanns med. Dagboksskrivande kan också uttrycka ett behov av att dokumentera för framtid eller eftervärden. En annan orsak till att skriva kan vara ett kompensationsbehov vid isolering men även ett uttryck för ett kreativt behov. Några av de gynsamma omständigheter för dagboksskrivande som Svenske pekar på är att det:

- ger möjlighet att uppleva skrivglädje,
- ger möjlighet till avreagering och känsloventilering gentemot annan person,
- ger möjlighet till intellektuellt klarläggande för behov,
- kan innebära kulturellt värdefull dokumentation,
- är förenligt med en djupt rotad benägenhet för minnesbearbetning av det förflutna,
- fordrar endast en begränsad tidsinsats för att på ett likaså begränsat utrymme inskränka sig till att regelmässigt behandla enbart den gångna dagen,
- kan få författaren att anse sig ha praktisk nytta eller glädje av sina anteckningar - på lång eller kort sikt,

(s 26)

Svenske menar också att personlighetsfaktorer och andra levnadsbetingelser inverkar på skrivbenägenheten. Författarens karaktärsdrag, verksamhet vid sidan av dagboksskrivandet samt fysisk och psykisk status i själva skrivsituationen påverkar dagboksskrivandet. Svenske ser text och tal som produkter i mötet mellan sociala eller sociokulturella och individuella variabler, men ser även dagboksskrivning som en egofunktion där författaren kan värna om sin person i stil och innehåll för egen uppbyggelse.

Dagboksskrivning är föga använd i undervisningsforskning. Lena Holmberg (1983) beskriver sina upplevelser som speciallärare på högstadiet genom dagboksskrivning i *Om en speciallärares vardag: Analys av en dagbok*. Undersökning av ord, meningar och sekvenser av meningar har analyserats i dagboken. Dagbokens textmängd är analyserad i elevsituationer, lärarsituationer, samtals- och samarbetsstillfällen. Genom dagboksskrivning belyses en speciallärares arbetssituation på högstadiet.

Alex Kozulin (1986) har reviderat *Thought and Language* av Lev Vygotsky (1896-1934). Vygotsky intresserade sig för hur barn tänker. I talspråk kan barnet med hjälp av betoning och kroppsspråk uttrycka sig medan han i skrift måste strukturera varje bokstav och ord. Skriftspråket kräver en medvetenhet eftersom det inre språket är olikt det talade språket. Det skrivna språket blir mer komplett. Att skriva dagbok kan ses som ett sätt att tala med sig själv. Vygotsky menar att inre språk är språk för individen själv medan yttre språk är till för andra. I kommunikation med andra får det skrivna ordet ett större värde än det talade.

Processororienterad skrivning har aktualiserats de senaste åren. Tankarna har uppmärksammats av forskare som Donald M. Murray (1982) (1987), Lucy McCormick Calkins (1986) och Linda Flower (1989). I *Learning by teaching* (1982) ser Murray den som skriver som en unik individ som använder språket, som får en mening av erfarenheter och som kommunicerar dem. Under skrivprocessen har den som skriver kommunicerat med sig själv. Murray vill att skrivande skall undervisas som process och inte endast som produkt. I Murrays bok *Write to learn* (1987) beskrives skrivandet som den mest disciplinerade formen av tänkande. Individen går tillbaka och undersöker vad han har skrivit och ser vad orden står för. Calkins (1986) beskriver hur barn kan utvecklas som skribenter i *The art of teaching writing*. Calkins vill också att det skall finnas plats för "konferenser" där lärare och elever tillsammans utvärderar det skrivna. Calkins menar att det är vanligt att barn använder både text och bild i kombination när de skriver. Flower (1989) beskriver i boken *Problem solving strategies for writing* hur man kan försöka förstå sin egen skrivprocess som en tankeprocess. Tänkande kan ha former som dagdrömmar, frågeställningar, memorering och problemlösning. Genom att skriva, menar Flower, blir personen medveten om sina tankar, hon kan göra planer, organisera sina idéer och analysera dem.

En vidareutveckling av processinriktad skrivning och en översättning till svensk skola redogör Siv Strömquist (1993) för i sin bok *Skrivprocessen - teori och tillämpning*. Boken vänder sig till lärare i svenska men även till lärare med annan ämnesinriktning som vill använda skrivandet som arbetssätt. Processinriktat skrivande i klassrummet ger tillgång till ett elevaktiverande och språkutvecklande arbetssätt. I boken framhålls inte endast skrivandets betydelse som kreativt skapande och kommunikation utan även för tänkande och inläring. Att skriva innebär att skribenten:

- analyserar
- samlar
- sovrar/fokuserar
- strukturerar/planerar
- formulerar
- bearbetar

(s 27)

Författaren menar att lärarna skall utgöra förebilder och att de tillsammans med sina elever skall skriva så ofta som möjligt, så att även de barn som kommer från hem där skrifter ej används får se skriften som naturligt inslag i olika sammanhang. Vi skriver i allmänhet för att kommunicera med andra - eller med oss själva. Strömquist uppmanar till att medvetet använda sig av skrivandet i alla inläringssammanhang. Genom att skriva bearbetar eleven det han skrivit. Författaren påpekar att andra ämnen än svenskämnet erbjuder skrivmöjligheter och att man bör skriva i alla ämnen på skol-schemat.

Interaktionsmönster

Slöjdsalarnas utseende skiljer sig mycket från den miljö eleverna vanligtvis vistas i skolan. Möblering, redskap och maskiner samt material för slöjd-arbeten (t ex former, färger och lukter) gör att det är ovanligt att finna slöjdsalar med traditionell klassrumsmiljö där läraren undervisar från katedern och eleverna sitter vid sina bänkar. Undervisningsaktiviteterna varierar i slöjdsalen och detta påverkar kommunikation och interaktionsmönster.

Få undersökningar är genomförda om interaktionsmönster i slöjdsalarna. Fältförsök i grundskolan har genomförts vid universitetet i Linköping inom projektet *Laborativ slöjd* i rapport nr 6 *Fältförsök i grundskolan* (1979). Syftet var att studera hur elevernas kunskaper, färdigheter och attityder påverkades av en experimenterande-laborativ undervisning. Sex arbetsområden i åk 3-6 genomfördes i samarbete mellan lärare i slöjd- och klassundervisning. Resultaten visade på att klassundervisningen fick ett stort tillskott genom konkretisering av abstrakta begrepp. Genom grupp-arbete blev den sociala sidan väl tillgodosett samt självförtroendet ökade hos många elever.

I Finland har Linnéa Lindfors utfört några undersökningar om interaktionsmönster i textilslöjdsundervisning. Resultaten redovisas i rapporten *Slöjdundervisning i teori och praktik - modellevaluerade empiriska analyser av interaktiva arbetsövningar i textilslöjd* (1990). Lektionsavsnitt med samlad undervisning upptogs på video- och ljudband. Sammanlagt sex lektioner bandades, varav två lektioner i en sammansatt åk 3-4, två lektioner i åk 5 och två lektioner i åk 9. Endast lärarnas interaktion med enskilda elever respektive små elevgrupper bandades för att undersöka handledningssituationen mellan lärare och elev. Elevernas självständiga arbete ingick inte i observationsstudien. I rapporten (s 12-14) diskuterar Lindfors interaktion utifrån fem faktorer:

- Ramfaktorer (t ex timfördelning, gruppstorlek, arbetsmiljö)
- Lärfaktorer (t ex personlighet, attityder, utbildning)
- Situationsfaktorer (t ex kurser, undervisningsformer)
- Elevfaktorer (t ex individuell, grupp och social beredskap)
- Resultatfaktorer (kunskaper, värderingar)

I rapporten redogörs för hur många handledningstillfällen elever och lärare använder sig av beroende av var eleverna befinner sig i slöjd-processen (t ex i planeringsskedet eller tillverkningsskedet). En ganska stor variation av handledningstillfällen förekom i de olika årskurserna. Största handledningsbehovet förekom i tillverkningsfasen vid diskussion om lösningar av produktionsproblem. Utvärdering förekom mycket sparsamt i handledningssituationerna. Syftet med undersökningen var att på grundforskningsnivå visa på interaktionsmönster i handledningssituationer i textilslöjden. Analysresultaten gör inga anspråk på att vara generaliserbara. Författaren anser att mer forskning bör genomföras för att få interaktionsaspekten belyst.

Av de 15 slöjdgrupper som skrivit dagbok i NU-materialet är 107 pojkar och 93 flickor. Några grupper består endast av flickor eller pojkar, medan andra grupper är blandade. Detta beror på hur eleverna har valt och hur man på skolan har tolkat LGR:80 skrivning om att:

På låg- och mellanstadierna omfattar undervisningen i slöjd för alla elever två slöjdarter, dels textilslöjd, dels trä- och metallslöjd. På högstadiet skall eleverna inom det gemensamma ämnet slöjd utöver att arbeta med moment från såväl textil- som trä- och metallslöjd, ges möjlighet att välja arbetsuppgifter med riktning mot endera slöjdarten. (s 159)

Elisabeth Öhrn (1990) redogör i boken *Könsmönster i klassrumsinteraktion* för observations- och intervjustudier av högstadieelevers lärarkontakter. Öhrn hänvisar till främst engelsk och amerikansk forskning där det visat sig att trots att pojkar sägs vara bråkigare och slarvigare så upplevs de som mer stimulerande att undervisa än flickor som upplevs mer välanpassade. Pojkarna dominerar lärarkontakterna och är mer utåtriktat aktiva än flickorna. Pojkar tillrättavisas oftare än flickor och hamnar därför i blickpunkten.

Studien består av observations- och intervjustudier och är genomförd i fem helklasser, två no-grupper och elva undervisningsgrupper i matematik, engelska och tyska vid några skolor i Göteborgsområdet.

Att lektioner i s k övningsämnen inte observerats beror på att det vid utprovningen visade det sig svårt att genomföra manuella kodningar i dessa ämnen. Ljudnivån är under sådana lektioner vanligen avsevärt högre än i andra ämnen. Det är därför svårt att höra vad lärare och elever talar med varandra om. Dessutom rör sig eleverna friare i klassrummet under lektioner i övningsämnen. En stillasittande observatör får därmed en tämligen ofullständig bild av vad som utspelas mellan lärare och elever. (s 73)

Överlag är intervjuerna längre med flickor än med pojkar i Öhrns studie. Pojkarna har svarat kortare på frågorna, medan flickorna har gjort egna utvecklingar. I en fråga om vilka skolämnen eleverna tycker bäst om, valde pojkarna oftare ämnen ur no-gruppen.

De ämnen som samlar flest flickröster är övningsämnen. Också bland pojkarna är övningsämnena de mest populära, men inte i någon klass så överlägset andra ämnen som bland flickorna. (s 125)

Eleverna i Öhrns undersökning anger olika skäl för att de uppskattar ämnen. Ämnets innehåll är det största skälet till att de tycker om ämnet.

Det är bara två typer av skäl som flickor och pojkar anger i markant olika uppfattning. Flickorna säger oftare att läraren eller omgänget med kamrater är ett skäl till att de tycker om ett ämne. Pojkarna anger oftare än flickor att arbetssättet är viktigt. Pojkar och flickor nämner arbetssättet som viktigt i relation till delvis skilda ämnen. Flickorna avser, med ett undantag, arbetssättet i praktiskt inriktade ämnen hemkunskap, övningsämnen eller tillvalsämne med slöjdinriktning. Pojkarna begränsar sig inte på samma sätt till praktiskt orienterade ämnen. Flera av dem säger t ex att de uppskattar arbetssättet i naturorienterade ämnen oavsett vilket ämne som avses, är det centrala

i både flickors och pojkars uppskattning av arbetssättet att man får arbeta självständigt och själv bestämma. (s 126 - 127)

Öhrn menar att pojkar och flickor utvecklar sociala förhållningssätt som bygger på skilda erfarenheter. Etablerade könsmönster i samhället bestämmer över de sociala sammanhangen. Flickor och pojkars förhållningssätt bestäms av vad som utmärker de sociala sammanhang som de ingår i. Sättet att agera i klassrummet måste ställas mot skolans innehåll och organisation och de förhållanden dessa ger utrymme för. Pojkar agerar genom aktiviteter, strukturer och rolldifferentierat gruppdeltagande, medan flickors sociala förhållningssätt är riktat mot mellanmänniskliga förhållanden och personliga relationer.

Reflektion

För att kunna leva i ett allt mer komplext samhälle ställs det krav på att vi kan klara av att lösa problem även i oväntade situationer. Att stanna upp och reflektera över vad det är som händer ger ökad insikt när det gäller att vara kritisk, se konsekvenser och att upptäcka och lösa problem.

Donald Schön skriver i sin bok *The Reflective Practitioner* (1983) om relationen mellan den kunskap som utmärker akademikervärlden och den kunskap som värderas inom professionella yrken. Författaren utgår ifrån att kompetenta yrkesmän vanligtvis vet mer - en sorts underförstådd kunskap - än de kan tala om. "Praktikern" har förmågan att reflektera över sitt intuitiva vetande och använder denna förmåga för att lösa osäkra situationer som kan uppstå under arbetet, reflektion under handling. Genom att reflektera blir man medveten om den verksamhet som pågår.

I Bengt Molanders bok *Kunskap i handling* (1993) diskuteras vetenskapstraditionens teoretiskt begripande av världen jämfört med "praktiska" kunskapstraditioner - vad människor gör i världen. Författaren ser kunskande som en form av uppmärksamhet. I boken diskuteras den tysta kunskapen i yrkeskunskande som en kunskap som visar sig i handlande. Denna kunskap har ofta svårt att bli accepterad i vetenskapliga sammanhang. Ömsesidig respekt mellan yrkesmän och forskare är nödvändig för att hålla dialogen öppen för ökad förståelse. Kunskap och kunskapsbildning i handling är av en dialogisk struktur och ses som en växling mellan:

- 1 del - helhet
 - 2 inlevelse/närhet - distans
 - 3 kritik - tillit
 - 4 handling - reflektion
- (s 274)

För att förstå helheten krävs uppmärksamhet i varje del. Förmågan att kunna leva sig in i sitt arbete och att samtidigt kunna se det på lite avstånd är viktig för att både känna närhet och distans. Säkerhet i sitt handlande uppnås i rörelsen mellan bekräftelse och omprövning i spänningsfältet tillit - kritik. Det är nödvändigt att dels helt gå upp i sin handling, samtidigt som en reflektion är viktig för kunskap i handling.

Kunskap i handling kräver säkerhet i yttre och inre mening, det inkluderar tilltro till sig själv och vad man kan. Kritiskt frågande kan omintetgöra säkerheten och därmed kunskapen. (s 108)

Om det förhåller sig på ovan nämnda sätt även i skolan borde barn beredas många tillfällen till att få möjlighet att utveckla sin säkerhet och tilltro. Lärarna skulle inte heller agera som "utfrågare" i klassrummet för att visa sin kunskapsauktoritet.

RESULTAT

Arbetet med genomläsning och kategoriseringar av 1614 dagbokstillfällen tog lång tid. Arbetsinsatsen går ändå ej att mäta i jämförelse med den fantastiska upplevelse det har varit att få ta del av hur elever och lärare beskriver sitt slöjdande.

Här nedan följer en innehållsmässig beskrivning av dagboks-anteckningarna. Delar av resultaten finns med i slöjdens huvudrapport (1993).

Citat ur elevernas/lärarnas egna texter kommer att användas för att belysa hur de själva beskriver sin slöjdundervisning. Dels redovisas delar ur dagböckerna för att visa på specifika delar, dels redovisas hela dagböcker för att över tid peka på hur olika mönster beskrives.

Resultatet av analysen presenteras i form av ett kategorisystem. Först presenteras problemlösning, kunskapsuppfattningar och tid därefter välja - planera - utföra - värdera, trivsel - emotionella upplevelser, interaktion samt dagboksskrivning, övrigt och till sist ges en helhetsbild.

Problemlösning

Eleverna visar i sina dagboksanteckningar medvetenhet om problemlösningens värde och om de kunskaper de tillägnar sig genom denna process.

Man
stöter på lite problem men dom
löser man! Det är bra för då
har man lärt sig hur man ska
göra det!!

(T flicka)

Jag hade några problem innan och det
var att jag hade borrarat hålen för
höggt upp ca 2 cm. Istället för att plugga
igen hålen och borra nya, flyttade jag
upp hyllan en bit och gjorde om en
bräda istället. Det blev precis lika bra
som jag hade ritat på ritningen. Fast hyllan
blev högre upp.

(T/M pojke)

Slöjdtillfälle 1

Idag har jag letat i tidningar efter något som jag ville sy (kläder/plagg). När jag sedan hittade en swaggar som jag ville sy. Jag och Maria ritade mönster ~~ett~~ så mycket mer hann vi inte. Att sy kläder är skoj eftersom man får välja precis vad man själv vill och sy något som man kan använda och bli stolt över.

Slöjdtillfälle 2

Idag har jag fortsatt att rita mönster blev klar med det så nästa gång ska jag börja klippa i tyget som jag köpt själv, med hjälp från skolan, [REDACTED] tyckte det var onödigt men det tycker inte jag och det är ju jag som bestämmer

Slöjdtillfälle 3

Idag har jag ritat sömsmån och klippt ut tygbitarna. Jag fick tänka mycket för att placera in mönstret så att så lite tyg som möjligt ~~var~~ gick till spillo. Det tog ett tag men till slut lyckades jag och det var kul. Slöjd är ett praktiskt ämne. Det är bra det gör inte att bara ha läsa-ämnen ingen orkar det.

Slöjdtillfälle 4

Idag har jag sytt ihop bostycket o satt på armarna det är lite knepigt och få det å stämma och vem vill ju att det ska bli bra också.

(T flicka)

Men många gånger verkar eleverna helt omedvetna om att de ägnar sig åt problemlösning när de beskriver hur de löser sina problem. Problem kan uppfattas som något negativt, "krångla" eller "köra fast". I nedanstående citat ser man hur eleverna uppenbarligen ägnat sig åt olika former av problemlösning trots att de inte nödvändigtvis själva uppfattar det på detta sätt.

Jag har ej stött på några direkta problem idag för idag var det bara till att mäta ut bräderna, sedan hyvla och slipa dom.
(T/M pojke)

Det var lite krångligt att få
alla mönsterbitarna att få plats på tygbiten.
Trädraken är det också lite problem med.

(T flicka)

För övrigt flöt
arbetet bra idag, och jag stötte ej på
några större problem.

(T/M pojke)

En återkommande skrivstrategi i dagböckerna är att eleverna beskriver vad de "lärt sig idag". Elevernas sätt att beskriva visar också på deras förmåga att planera och att ha en viss framförhållning i sitt arbete. Eleverna reflekterar och blir på detta sätt medvetna om sitt sätt att arbeta.

Slöjdtillfälle 2

Idag har jag fortsatt mitt arbete på ett skåp (kombi-
skåp o hylla, egentligen) som jag påbörjade i
9:an. Skåpet skall "pluggas" ihop. ⇒
Jag stötte på problem när det gällde ihop-
sättningen - pluggningen. Övre delen är lite
ojämn och nästa gång kommer jag borra
hålen, där pluggarna sätts, djupare. Då kommer
jag vara färdig för att limma och sätta
sammen. Småhyllor och skåpsluckan återstår
sedan.

Slöjdtillfälle 3

Idag har jag justerat. D.v.s. gjort hålen djupare
som jag pratat om. Det var lite komplicerat
(kanske) men jag klarade av det och är nu
färdig för att limma ihop skåpet. När jag
väl gjort det så tror jag att en stor
del av det allra svåraste är avklarat.
Men det vet jag ju som sagt inte, mycket
återstår ju ännu.

Slöjdtillfälle 4

Idag har jag puttsat sidoytorna och börjat limma, för ihopsättningen (pluggningen). Jag har inte stött på några större problem, jag är ganska säker på hur jag skall till våga nästa gång. (sidobrädorna, d.v.s. en av dem, var lite opussbar och gjorde ihopsättningen lite gämn, men [redacted] (läraren) slippade ner den lite och problemet var löst.)

(T/M pojke)

I de slöjdgrupper där det framkommer att läraren står för de flesta ideerna, märks en tydlig skillnad hur ingående och engagerande eleverna beskriver sin problemlösning.

I en slöjdgrupp där alla elever tillverkar knivar, skriver en elev.

1. Idag har jag filat på en kniv. Filat så att det blev en oval form och plats för fingrar. Jag råkade fila på bladet men det går att rätta till.
2. Sjuk
3. Idag har jag tillbringat nästan hela tiden med att filat till en rund form, förutom när jag letar efter läraren som hjälper alla snabbt. Har ej stött på några problem.
4. Idag har jag filat vidare sen har jag sandpappprat för att få en finare yta. Inte stött på några problem.
5. Idag har jag filat färdigt. Har börjat göra ett fodral till kniven. Borrat 2 mm djupa hål. Filat till kanterna.
6. Sjuk

(T/M flicka)

En elev beskriver sitt dagbokstillfälle i en bestämd uppgift med tre ord.

Idag har jag slipade på träburken

(T/M flicka)

Idag har jag sytt fast snedremсор på min babydräkt. Det var inte särskilt intressant eller roligt. Jag tror inte att jag kommer att få användning för det i framtiden.

(T flicka)

Genom att tillverka slöjdföremål bereds eleven möjlighet att lösa konkreta problem. Sättet att beskriva egen och annans problemlösning i dagböckerna borde uppmuntra lärare till att inte erbjuda färdiga lösningar utan istället se till slöjden som en pedagogisk resurs, med möjligheter att arbeta utifrån egna idéer.

Dagböckerna visar att problemlösningen i slöjden inte är isolerad endast till skolans verksamhet. Samkänslan mellan skola och livet utanför skolan blir naturlig i slöjden. Problemlösningssituationer i samband med tillverkning av slöjdföremål förekommer både i och utanför skolan, ej som separerade processer. Eleverna ser slöjdprodukten framför sig och inte så långt fram i tiden vid problemlösningen. Slöjdprodukten i sig får också ett värde utanför skolan som något man använder, ger bort eller som sparas för framtiden.

Idag har jag mätt ut och klippt ut tygremsor till mina jeans som är för korta och som jag ska förlänga. Remsan ska vara 8 cm med sömsmån bred och 50 med sömsmån lång (runt benen). Ett problem var när jag skulle klippa rakt. Jag drog av tyget. Jag tyckte det var kul när jag fattade.

(T pojke)

Idag har jag gjort en låda som man kan lägga pennor och suddgummi i.

(T/M pojke)

Idag har jag hyulat fyra stycken spånplattor
vinkelrätt med hjälp av en rubank.
Jag ska göra en högtalare med en
spånplatta och inne i högtalaren
ska där sitta en lampor jag ska
göra hål på framsidan så där ska
komma sken därifrån. Det är roligt att
arbeta med saker som man får
bestämma själv över som man kan
använda sedan därhemma.

(T/M pojke)

När jag hade sandpappprat färdigt namnskylden brände jag in namnet på den som löd "Här bor familjen hm hm".

(T/M pojke)

Frågat om de använt tidigare gjorda slöjdalster - man undrar ju ibland om de tröttnat på dem när de äntligen är klara. Många saker har tydligen uppskattats och brukats.

(T lärare))

Slöjdtillfälle 1

Idag har jag gjort en ritning och valt ut en skiva till ett ställ för en elbas. Jag hade problem med hur hög stället skulle vara och hitta en bra bräda. Höjden diskuterade jag med en kompis och brädan hittade läraren. Jag har lärt mig att arbeta självständigt och att hjälpa andra. I slöjden trivs man bra och man arbetar i mottaglig takt, ingen stress. Det är bra.

Slöjdtillfälle 2

Idag har jag kommit försent eftersom jag var hemma och kolla upp en sak med basen. När jag kom slipade jag skivans kant jämn. Först drog bort färg med en limskrapa och sedan hyvlade jag. Först hade jag problem att få fast skivan men [redacted] (läraren) hjälpte mig.

Slöjdtillfälle 3

Idag har jag sågat ut en skiva och klippt ut en mall. Jag har löst alla problem jag har haft idag. Jag har nämligen intresserat på några problem. Som vanligt var det roligt i slöjden. Alla jobbar avspänt och man kan diskutera saker.

(T/M pojke)

Kunskapsuppfattningar

I de många gånger väl beskrivande dagbokstexterna avslutar eleverna med att de tycker att de lärt sig mycket men utan att alltid ange exakt vad.

Jag tycker att jag lärt mig mycket idag. (T/M pojke)

Jag har lärt mig hur svårt det är att hyvla en bräda rak.
(T/M pojke)

Tack vare slöjden har jag kunnat sy barnkläder till mina syskon. (T flicka)

Sen ska jag göra stickövningar, usch, det verkar tråkigt. Men det är ju lärorikt. (T flicka)

Jag lärde mig lite om mönster idag vad alla punkter och ränder betyder som jag aldrig vetat förut. Det var kul den här timmen som alltid. Så mycket roligare på ämnen som slöjd (praktiska ämnen). På så sätt lär man sig mer också. (T flicka)

Vi skall hålla föredrag om något i slöjd på svenskan. Vi får välja här på olika grejer och skriva om det i svenskan. Sedan skall det redovisas för hela klassen i svenskan och lämnas in till slöjdläraren. Jag tycker det är kul med lite sådant som omväxling. (T flicka)

Elevernas kunskapsuppfattningar beskrivs olika i dagböckerna.

Idag har jag gjort kostnadsberäkning till kjolen. Tråkigt! Jag fortsatte sen på ett broderi som jag började på i åttan. Det är en jätte-gullig rulle. Jag skulle brodera med sticlöstyg, men det hade jag glömt bort, [redacted] fick låna mig igen. Kjolen kostade 56:05 med tråd, resor och tyg.

(T flicka)

Idag har jag sytt färdigt mina hängslen på sparkbystorra. Det verkade lite svårt att sy knapphål men när jag väl började så var det inget farligt. Jag lär mig något hela tiden. Det är bra med slöjd tex när man flyttar till en egen lägenhet så är det ju bra att kunna sy, tex gardiner.

(T flicka)

Att lära sig gamla tekniker kan vara ett sätt att föra slöjdens kulturarv, både från människa till människa men även i själva slöjdprodukten vidare.

Idag har jag börjat med min pigttittare. Det gick lite trögt men till slut så fattade jag vitsen med det hela. Pigttittaren är gjord av en gammal soffa. Kvisthålen gör att det ser mysigt ut. "Pinnarna" som skall hålla spegeln vill jag helst svarva, men jag vet inte om jag hinner. Här är trevligt fast lite "nysigt" och lite rörigt men det är roligt att upptäcka lite nya saker som förr varit lite dimmiga. Det är också roligt att lära sig gamla tekniker.

T/M flicka)

Lärarna skriver mest om kunskap som kunskapsförmedling vid genomgångar. Eleverna uppfattar inte alltid genomgångarna som viktig kunskap och de tycks ibland mena att den förberedande diskussionen om arbetssätt, material mm inte är nödvändig för vad som följer.

Idag har jag först lyssnat på en redovisning av vävstolen. 10 min senare kommer jag inte ihåg något, men jag är glad ändå. Hoppa över alla genomgångar det tar bara tid och man kan väva utan att veta vad sakerna heter. (T flicka)

Vävstolen är ej i ordning. Då satte jag mig att läsa om syntetfibrer, dess användningsområden, för- och nackdelar. Säg vad har jag för användning och intresse av polyamid, polyester m m. (T flicka)

Sytt mitt namn med datamaskinen. Lärde mig att sy med datamaskin. Lärde mig sy med data och programmera den. (T flicka)

Talat om broderiet som är nästa arbetsuppgift, broderiets historia och de vanligaste teknikerna. (T lärare)

Idag har jag suttit i 50 min och lyssnat på hurdana broderier de hade 2000 år f. Kr. Jag skulle ha gett bort tröjan jag syr i julklapp men man får ju aldrig nån tid att sy på. (T flicka)

Synpunkter av detta slag visar hur viktigt det är undervisningen bygger på en gemensam planering mellan lärare och elever. Om eleven inte inser på vilket sätt den förberedande diskussionen hänger samman med det man sedan skall göra, leder detta lätt till att teoretiska inslag - motiv för val av material, verktyg, mm - uppfattas som helt skilda från praktiken. Detta problem är mycket vanligt i pedagogiska miljöer, man ger instruktioner utan att försäkra sig om att den som lyssnar kan inse sammanhangen. Till en del finns detta problem i den traditionella föreläsningen om vad som skall vara arbetsdelningen mellan lärare och elev; den förra svarar för det teoretiska och den sistnämnda för tillämpningen. Det finns anledning att tro att lärare måste utveckla mer interaktiva former för arbetet när man ger den nödvändiga bakgrunden till varför man arbetar som man gör. Eleverna måste komma med och ge bidrag också här. Det vore för övrigt intressant att se hur lärare med olika pedagogiska ideal löser detta problem i klassrumssituationen. Här finns förmodligen många goda erfarenheter som borde ställas samman genom konkreta undersökningar.

Tiden

Tiden kommenteras av såväl lärare som elever i dagböckerna.

Allmänt klagande på varför vi måste hålla på med idel avbrott på slöjdtimmarna. Tiden är ju så kort och varannan gång. Som lärare är man alltid jäktad om inte stressad - alla vill ju hinna med så mycket som möjligt. Stannar man upp med en liten genomgång eller vill att alla samlas för att se hur någon enskild har löst ett problem, är det med pust och stön övriga elever sliter sig från sitt arbete. (T lärare)

Tiden går alldeles för fort. Jag tycker
man skulle ha slöjd oftare. Det är bra
att jobba i praktiken också.

(T/M pojke)

Det är synd att lektionerna går
så fort, man hinner knappt börja
arbeta innan man skall plocka
i hop.

(T/M pojke)

Idag har jag inte gjort så mycket klippt
ut delarna i facket ~~och~~. Vi
är alldeles för många i slöjd-
gruppen det går inte alls.
Antingen får man göra mindre
grupper. IS är för mycket
~~sa~~ eller sätta in en hjälp-
lärare om inte är det
lika bra att skippa slöjd.
Vår lärare hinner inte med alla
och det är ofta som inget blir
gjort.

(T flicka)

Nu tycker jag att det börjar flyta lite bättre. De flesta har klippt till och
börjat sy. Min tid för var och räcker lite bättre.

(T lärare)

Några elever beskriver hur de ökar ut slöjdtiden med hjälp av raster och hemarbete.

Jag blev färdig med väven i förra veckan på en rast.

(T flicka)

Idag har jag det varit en bra vardag. Allt har blivit fel. Jag fälsprätt upp min krag och sedan sy om den. Den blev jätte bra. Jag började på att sy igen det sista av kragen men hann tyvärr inte klart. Jag tar hem det som läses till nästa gång. Tiden har gått fort idag. Dom säger ju att den går det när man har kul. Nu väntar en tråkig 60 minuters 30-lektion.

(T flicka)

En gemensam planering mellan lärare och elever om vilken slöjdtid som står till förfogande borde ge en bättre medvetenhet.

Idag har jag vävt vävt vävt och åter vävt. Det går fortare nu. [redacted] har att jag kan bli färdig med den nästa gång. Ändå har jag bara vävt hälften.

(T flicka)

När jag kom in i salen tog jag fram min ritning. Jag gör en skrinna. Det kan bli svårt att hinna färdigt för vi har inte så många lektioner. Men jag skall nog hinna. Läraren tyckte inte att ritningen var tillräckligt tydlig så jag gjorde om den, men blev inte helt färdig med den. Jobbigt att allt ska vara så petnoga.

(T/M pojke)

Problemen som kan uppstå vid tillverkning av slöjdföremål gör att problemen inte alltid går att förutsäga, problemlösningen ändrar sig och nya beslut kan innebära att tiden inte alltid går att planera.

1.Jag håller på att göra en klocka. Först tog jag en playwoodskiva. Sedan lade jag ett träkors på playwoodskivan. Dom fyra rutorna som då blir kvar lade jag speglar på. Så långt har jag kommit. Nästa gång ska jag limma fast urverket och visarna. Jag ska även olja och slipa lite med sandpapper.

2. I dag har jag slipat till kanterna på klockan. Jag har även oljat den med linolja. När jag skulle lägga på speglarna så såg det ut som om den nedre pinnen på korset låg snett. Det måste jag fixa nästa gång.....

3. I dag har jag limmat fast dom fyra speglarna som ska sitta på klockan. Men då uppstod ett problem! När jag skulle sätta i urverket i

mitten så visade det sig att plywooden var för tjock. Jag skulle börja holka ur lite där urverket skulle ligga (på baksidan). Men då var det dags att sluta. Nästa gång ska jag fortsätta urholka.

4. I dag har jag holkat ur baksidan på klockan för att urverket skulle räckta helt igenom. Jag märkte också att någon hade släppt något tungt på den så att den ena spegeln hade spruckit. Jävlar också tänkte jag. Nu får jag ju göra om en spegel och det är så jobbigt. Buu! Jag hann skära till spegeln idag.

(T/M pojke)

Förmågan att välja "lagom stora" arbeten som stämmer med den slöjdtid som står till förfogande varierar.

1. Idag har jag gjort ritningar till en pyjamas. Innan gjorde jag en randig polotröja i bomullstrikå. Jag valde att göra en pyjamas för att jag behövde en. Och innan jag hade valt så såg jag en snygg pyjamas i en tidning. Det är den jag gör nu. Tyget är i bomull och det är batikmönstrat. Jag skulle egentligen göra byxor till, men det hinner jag inte.

2. Idag har jag ritat klart mönstrena till pyjamasen och klippt ut dem. Jag har också kollat att tyget räcker till.....Det gick rätt bra att arbeta för jag var på "arbetarhumör". Jag måste ta hem pyjamasen om jag ska hinna klart.

3. Idag har jag sytt på fickan och börjat lite på armen. Där hemma har jag klippt ut tyget. Jag hade tagit 2 cm sömsmån men det skulle vara 1,5 cm så jag fick klippa bort 0,5 cm också här i skolan.....

4. Idag har jag sytt ihop armarna med bak och framstyckena. Jag har också klippt bort sömsmån. Där hemma ska jag sick-sacka ihop sömsmånerna och jag ska sy ihop armarna och bak-framstycket.

5. Sjuk

(T flicka)

Hur redskap och det material eleverna väljer att utföra sitt arbete i uppför sig kan också vara svårt att förutse.

2. Hyveln pajade.....

(T/M pojke)

Idag har jag letat efter mina braderimönster. Det tog ca 40 min. När jag fann mönstren braderade jag resten av tiden.

(T pojke)

.....Jag vill sy i foder så kavajen blir lite stadigare och varmare.

(T flicka)

1. Jag håller på med en skjorta i vit chiffong. Det är jobbigt att sy i tyget för att det är så "levande". Jag stryker tyget innan jag syr så blir det lättare. Jag har fått bättre tålamod efter att ha börjat med denna skjortan. Tyget måste man ha tålamod med. Jag tycker att det har gått bra och jag trivs för att alla samarbetar och hjälper varandra.

2. Idag har jag sytt på min krage som jag tråcklat till idag (hemma). Jag fick idag nåla fast ett annat tygstycke och sedan jämna till det med saxen och sy fast det.....

3. Idag har jag strukit på min krage, nålat och sytt fast den. Fast det blev lite konstigt, jag får kolla närmare på den nästa gång. Vi fick precis reda på att vi har 5 ggr kvar denna sista terminen! HJÄLP! Hur ska jag hinna. Jag får nog ta hem och sy.....

(T flicka)

I en grupp som har slöjd varannan vecka och där alla elever arbetar med en bestämd uppgift som första arbete kan det vara svårt för eleven att få tid över de få gånger som blir kvar av terminen för eget val. Är detta medvetet av läraren?

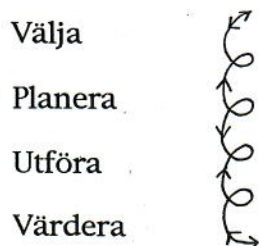
Ytterligare ett par blev färdiga med sin slöjduppgift. Dessa får nu välja en ny uppgift att utföra.

(T/M lärare)

Välja - Planera

Eleverna beskriver oftast egna problem som de försöker lösa. Under själva utförandet omprövas oftast planeringen som gör att de efter en värdering än en gång måste göra en ny planering. Sättet att värdera kan påverka elevens respekt för sitt eget arbete. Denna växelverkan i slöjden (figur 1) mellan att välja - planera - utföra - värdera, det vi slöjden benämner slöjdprocessen, beskrives i dagböckerna och redovisas ingående eftersom den rör slöjdens själ.

Figur 1. Växelverkan

Jag har tänkt mig att göra ett ställ för plattor, CD-skivor och kassettband. När jag planerade så fick jag en del problem. Hur skulle de stå bredvid varandra? Dom är ju inte lika långa. Men till slut löste jag problemet genom att sätta kassetterna och CD-skivorna snett upp. Det kommer troligen att funka mycket bra. Jag fortsatte lite på skissen också. (T/M pojke)

När jag skulle göra ritningar till skålen fick jag göra ca 7 st för att de blev fel. (T/M pojke)

I dag har jag beslutat en kompis att göra
en ritning och så har jag
planerat att göra ritning
till mitt databord.

I dag har jag Det blev inget till databordet men
jag skall göra en box till mina disketter
Dessa färsta 30 minuter var jag hemma
och hämtade en diskett. När jag sen kom
till skolan så började jag måla den
och ritade en prototyp av lådan.
Jag har tänkt att göra gängjärn och
en liten kant på locket. Kanten gjorde
dock lite problem så jag fick rita om
ritningarna.

(T/M pojke)

Att välja och planera kan ta en stor del av slöjdtiden. En elev kan ta fyra gånger på sig att välja.

1. Jag pratade med Greta vad jag skulle göra. Jag fick några alternativ och valde att sy en figursydd blus. Det ska bli kul att börja sy på den för jag vet att jag kommer att använda den. Resten av timmen valde jag mönster. Jag vill köpa tyg själv.
2. Jag har inte haft någon möjlighet att fixa viscosetyg så jag har ändrat mig. Jag vill sy en vit eller svart 60-tals kavaj, utan ärmar
3. Börjat med att provsticka. Jag skall bara göra en liten bit som Greta skall betygsätta.
4. Ändrat mig igen. Det var jag tvungen till eftersom det ej fanns de mönster som behövdes. Jag har ritat mönster till en lång utsvängd blus. Jag måste nog jobba en hel del hemma inser jag nu. (T flicka)

Vems är idén? På vilket sätt får eleverna välja?

Att lära sig följa en arbetsbeskrivning ses som viktigt av många. Andra tycker att den kan vara svår att förstå. Hur används beskrivningen? Som ett hjälpmedel? Eller styr den problemlösningen och elevens möjligheter att välja fritt - får vi en "mallslöjd"?

Jag läste i en bok om hur man syr och använder mjuka tyger. Med hjälp av den mätte jag ut och klippte ut muddbitar.
(T flicka)

Jag valde att sy en kavaj för att jag behöver en och för att det är ganska svårt så jag får lära mig att sy den och följa en arbetsbeskrivning. (T pojke)

Beskrivningen är svår att förstå och Lisa - läraren gör ju inte saken lättare när hon säger gör så och så. (T flicka)

Idag inga svårigheter. Bara man följer beskrivningen.
(T flicka)

En del av eleverna har svårt att förstå beskrivningen. Irritation när man inte begriper eller gör fel. Förklarar texten och bilden med hjälp av färdigsytt plagg. Till sist kommer insikten att beskrivningen är begriplig. Svårast för mig som lärare att förstå elevernas tankegångar - de verkar så bortkopplade från de praktiska sammanhangen. (T lärare)

Övningslappen med de enklaste broderiteknikerna klarar eleverna helt på egen hand efter arbetsblad. Har inte behövt hjälpa någon hittills.
(T lärare)

Uppfattningen om vad som är en egen idé och var friheten ligger i valet varierar.

Vid början av höstterminen fick slöjdgruppen till uppgift att efter egen idé och skiss tillverka ett skaft till en slöjdniv. Varje elev fick ett färdigt knivblad som underlag för sin skiss. Materialet som skaftet skall tillverkas av är horn, tennplåt, massiv björk, körsbärsträ m fl träslag. Vidare skall eleverna tillverka en träslida

med läderholk vilket innebär ett litet moment med läderarbete.
(T/M lärare)

Eleverna har själva planerat vad de vill jobba med i åk 9. De som har haft svårt med att hitta på något har jag föreslagit någon typ av klocka. (T/M lärare)

Det är skoj att få göra vad man vill. (T/M pojke)

I en klass syr alla eleverna ett barnplagg. De håller på med en ganska styrd uppgift (lekbyxa). Till lekbyxan hör en mycket pedagogiskt utarbetad arbetsbeskrivning och min målsättning var att eleverna så självständigt som möjligt skulle lösa uppgiften. Det fria valet på lekbyxan var att välja färger på stretchtyget till byxans olika delar och muddar och därför blev ingen byxa ändå lik den andra. (T lärare)

När vi började i höstas sa läraren att vi skulle göra ett skåp. Det fick i stort sett se ut hur som helst. (T/M pojke)

Det är meningen att vi ska sy mer avancerade klädesplagg. Jag har valt att göra en kavaj. Stickningen har jag bara som extra arbete när jag väntar på hjälp. (T flicka)

Det hade varit roligare med slöjd om man hade sluppit göra vissa grejer. Det man hade haft mest nytta av skulle varit att sy det man ville. (T flicka)

Några lärare menar att eleverna först måste utföra en uppgift för att sedan själv få välja.

Ytterligare ett par elever blev färdiga med sin slöjduppgift. Dessa får nu välja en ny uppgift att utföra. Planering, enkel skissritning som tidigare.
(T/M lärare)

Mina elever i åk 7 börjar de två första lektionerna med att (under min ledning) rita/skissa en metallskopa (koppar) med skaft av fyrkantsstål och svarvat trähandtag. Frågan kommer alltid: När får vi börja arbeta? Trots att jag förklarat vid genomgången av arbetsområdet att det här ingår som delmoment i slöjdarbetet.
(T/M lärare)

De snabba eleverna hinner med att starta ett eget projekt.
(T lärare)

En elev har haft träslöjd tidigare. Han syr ett kuddfodral. Jag vill se hur mycket han kommer ihåg från mellanstadiet innan han börjart sy kläder.
(T lärare)

Dagboksanteckningarna visar på lärarens och elevernas olika uppfattningar om vad som skall göras.

Ytterligare två elever har startat med broderi. Men vi kan inte hoppa över en liten övningslapp - eleverna har tränat så lite på handsömnad. (T lärare)

Börjat på en provlapp att brodera. Jag började med förstyggn och det gick väl ganska bra. När jag skulle göra efterstyggn hittade jag på en liten egen söm - alltså fel. (T flicka)

Fortsätta med övningarna. I slutet av lektionen kunde jag börja brodera på mitt örngott. Allt skulle vara så mycket bättre om man slapp träna i hundra år. (T flicka)

Jag tycker att det svåraste för en elev på slöjden det är att hitta på nya grejer att göra. Jag försöker inspirera till nya arbetsområden och material när de ber om sådan hjälp.

(T/M lärare)

I en undervisningsgrupp där alla elever syr ett örngott, ritar/skriver en elev:

(T pojke)

Är detta ett sätt för eleven att själv försöka välja i en redan förutbestämd uppgift?

Intressant är att se de skillnader som elever beskriver vid "egen" eller "andras" problemlösning (se s 14-19). Elever skriver mer utförligt vid egen problemlösning där eleverna fått vara med och välja och planera. Vid ett eget val bereds eleverna möjlighet att göra erfarenheter utifrån egna önskemål och behov. Kan elever lättare förstå andras lösningar genom att de först får arbeta med sin egen problemlösning? När utvecklar eleverna sitt eget sätt att lära?

Utföra - Värdera

Alla dagboksanteckningar under tioveckorsperioden beskriver "utförandet". De exempel som hittills är redovisade i resultatdelen ingår i själva "utförandet" av ett slöjdarbete. Under utförandet får eleven användning av sina kunskaper och färdigheter som därigenom införlivas i nya problemlösningssituationer. Inom utförandet sker hela tiden en växelverkan mellan att planera - välja - värdera.

När eleverna ger uttryck för värdering i sina dagböcker kan det till exempel vara som värdering av sitt slöjdarbete eller som en värdering av eget arbete.

Jag fick lite problem med
knappningen men fick ingen hjälp
så jag gjorde på mitt sätt,
vilket också gick bra.

(T flicka)

Nu är mina byxor färdiga. Dom blev väldigt fina! (T flicka)

Fickan blev bra. Ganska proffsigt ser det ut tycker jag!
(T flicka)

Jag har jobbat flitigt för att få den klar. (T flicka)

Jag har varit lite slapp idag. (T/M pojke)

I dag var jag även ~~en~~ lagat min
väska! - Det tycker jag är bra med
slöjd, att man kan laga saker
(egna).

(T flicka)

....Brösfickan blev riktigt fin men det tyget jag ville ha för skolan är så fattig så det räckte inte till mig. Lite tråkigt men nu fick jag lite av det tyget till bröstfickan, linningen och fickorna. Det blir nog bra. Min kusin skall få dem sedan då blir han nog glad.....

(T flicka)

Men en sak var bra idag. Det var många sjuka.

(T flicka)

När jag blir klar tror jag att jag blir nöjd. En underbar lektion i dag.

(T/M pojke)

Jag tycker att det var roligt att väva. Jag vill väva mer.

(T pojke)

Lärarna ger också exempel på värdering av slöjdalster och värdering av elev och grupp.

Eleverna arbetar lugnt och bra var och en i sin egen takt. Har flera duktiga elever i gruppen som gjort ett mycket fint slöjdalster. Det i sin tur intresserar andra elever att prestera ett fint välgjort slöjdföremål.

Annars lugnt, inte mycket frågande. Gruppen arbetar mycket fint och självständigt. (T/M lärare)

Lena skulle fortsätta med sin brödkorgsduk - hon har ingen som helst känsla för garn och trådar eller hur rutor bildas i väven. Lotta gör personliga framsteg och utvecklas till en mycket trevlig flicka, jag tror att allt känns lättare för henne även studiemässigt.

(T lärare)

.....De flesta är i mycket stort behov av hjälp och uppmärksamhet. Allt ska avhandlas på denna korta tid. Både vad som gäller slöjden, skolresa, gnället på övriga lärare, kompisar, pojkvänner, killar och senaste mode. Dessa flickor döpte jag inte för inte till spackeldamerna i åk 7

(T lärare)

Det såg nästan ut som när man har åk 3, en liten kö framför en. Jag blev inte klok på om eleverna inte visste vad de skulle göra, eller inte orkade själva.

(T/M lärare)

Lugnt och fint som vanligt. Jag hinner med att gå runt och ge goda råd och hjälpa.

(T/M lärare)

I den här gruppen finns det elever som är emot allting, men också elever som är duktiga. Gruppen som helhet ligger under snittet tre.

(T lärare)

Egen värdering och värdering av kamrater och lärare av arbetsinsats och slöjdprodukt fortsätter utanför skolan med exempelvis föräldrarna. Inre och yttre värderingar är beroende av vad varje elev själv har med sig för upplevelser och hur värderingar göres av andra.

Trivsel - Emotionella upplevelser

I dagboksanteckningarna uttrycker eleverna också många emotionella upplevelser. Att utföra ett slöjdarbete är i sig förenat med många känslor, positiva som negativa.

Flickan som har börjat sticka en tröja beskriver med stor iver hur hon stickar. Här ger stickningen trivsel och estetiska upplevelser.

Fortsatt med min stickning. Det är jättekul! Jag stickade åt fel håll! Råta på avigsida och tvärtom. Men det tog jag upp och stickade om. Jag skall börja med bården, nu snart. Lila och vitt! Det blir kul! Men svårt!

Har börjat med flätan. Roligt men svårt. Ska börja med blommor och två flätor till sen.

Jag har stickat med sju färger på ett varv. Roligt! (T flicka)

Eller flickan som syr en munkjacka med blixtlås. Flickan beskriver i sina dagboksanteckningar hur glad hon är för sin munkjacka och att hon ser fram emot att få den klar. Men under slöjdtillfälle sex skriver hon:

Idag har jag sytt fast den Järva
drag kedjan. Fult.
Man blir på dåligt humör.

(T flicka)

Det går riktigt att känna hur besviken flickan blir. Här har hon längtat efter att få munkjackan klar och så krånglar blixtlåset hela tiden När blixtlåset är fastsytt, tycker hon dessutom att det blir fult.

Många elever skriver att de trivs i slöjden och att det är roligt.

Det har varit dammigt mm. & lite jobbigt
i armarna men annars ganska treuligt
Detta beror på att trät guser, damm.

(T/M pojke)

Jag trivs bra idag, det brukar man göra
när man har slöjd för att det är så roligt.

(T/M pojke))

Det
största problemet är att man gärna
pratar för mycket när man är glad.
Det gör jag idag. Jag hoppas att kommer
kunna koncentrera mig mer nästa gång.

(T/M flicka)

Att arbeta idag var bra och roligt. Det är
bra när man kan prata när man
jobbar. Det blir mer trevligt då...

(T flicka)

Jag var lite trött när jag kom till
träslöjden för vi hade haft kemi prov
Men jag blev mycket piggare när jag
började arbeta.

(T/M pojke)

Jag tycker att slöjd är alltid roligt för att man
får göra något med händerna och man tränar
samarbete mellan händerna och hjärnan. Idag tyckte
jag att det var lite tråkigare än vanligt för att det
tog så lång tid innan vi kom igång.

(T/M pojke)

Idag
har den övriga dagen varit jobbig
men denna timmen var rolig.

(T/M flicka)

Tillfredställelsen av att se sitt arbete växa fram och längtan till att slöjd-
alstret skall bli färdigt beskrivs också i många dagböcker.

Det blir roligare och roligare att arbeta för att man
ser att man börjar bli klar.

(T/M pojke)

Jag längtar redan nu till nästa
slöjdtillfälle.

(T flicka)

Dagboksanteckningarna genomsyras av att eleverna trivs i slöjden. De
gångar eleverna beskriver något negativt är det oftast i samband med att
något i arbetet "gått snett" eller om problem i interaktionen mellan elev-
lärare och elev-elev.

Interaktion

Materialet visar också på viktiga drag i samspelet elev-lärare och elev-elev. På vilket sätt "använder" eleven sig av kontakt med läraren och andra elever och hur påverkar detta undervisningssituationen? Vilket ansvar/medansvar har/får eleven genom denna interaktion? Nedanstående citat visar exempel på hur elever och lärare kan beskriva interaktionen.

Vävstolen som min minst sagt virriga lärare skulle ha gjort iordning så jag skulle kunna väva idag hade hon inte ägnat en sekund. (T flicka)

Idag har jag sytt på mitt barnlagg som jag troligtvis aldrig kommer att bli klar med. Beskrivningen är svar att förstå och Karin - läraren gör ju inte någon lättare när hon säger att gör så och så och sen när man visar det så säger hon att det är fel. Jag tycker att sylstyd är riktigt men tyvärr har det inte blivit så nu i högstadiet eftersom jag och Karin inte kommer överens.

(T flicka)

Det har varit ganska lugnt pga att läraren hotade med övertid på lektionen om vi inte höll tyst, för vi hade varit mindre lugna på lektionen.

Idag har det varit lugnt. Det beror på att läraren hotade med betygssänkning. (T/M pojke)

Idag har jag inte gjort något för att magistern kom aldrig till mig. (T/M pojke)

Idag fick jag sitta i en kvart utan att få hjälp. Det beror på att om någon säger pip utan att räcka upp handen går hon ändå till dom först. Det är väldigt stressigt så hon förklarar hastigt och man förstår ingenting. Det gör att man får räcka upp handen en gång till. (T flicka)

Idag har jag sytt på framstyckena och pressat sömmarna. Vår lärare är lite dum men det går bra ändå.

(T flicka)

I dag har jag fått ännu ett bevis på att vissa lärare inte är så fruktansvärt klipska. Min träslöjdlärare gav mig för korta bitar redan från början (fast jag tyckte det var konstigt). Så gissa om jag blev arg. Börja om från början..... (T/M flicka)

Har eleven för stor tilltro till att alltid läraren vet bäst? Kan en vikarie ibland "hjälpa till" att få eleven att arbeta mera självständigt?

Idag har jag fortsatt på mitt broderi. Vi hade vikarie idag, men hon slapp att hjälpa mig i alla fall. (T flicka)

Idag tänkte jag att jag skulle sy färdigt min klänning längs sidan åtminstone. Men vi hade vikarie, så jag fick göra det jag klarade av själv. (T flicka)

Uppmuntran och stöd ger en positiv relation till läraren.

Det uppstod bara ett problem och jag hade en lösning. Sedan när vår lärare såg det så sa hon samma lösning på problemet. Det kändes bra. Jag tycker att Stina är världens bästa slöjdlärare. Puss och kram. (T flicka)

Dels beskriver läraren i sina dagböcker relationen till enstaka elever, dels beskrives gruppen eller klasssituationen i sin helhet.

Idag var det lugnt. Alla jobbade som de skulle. Jag fick tjata på dem när de skulle plocka ihop. De ville fortsätta att jobba lite till. Ett par var kvar över rasten. (T/M lärare)

Samma stress som förut - räcker aldrig till. (T lärare)

Känslan när jag har eleverna är att jag inte räcker till och att jag måste göra dem mera självständiga för att orka och hinna med dem. Arbetsviljan hos dem är annars otrolig och det är roligt att ha dem. (T lärare)

Idag när jag tittade på Annas stickmönster för att räkna ut och förklara för henne så undrade Kajsa om jag skulle sitta där och lata mig länge. Det är så ovant att se mig sitta på en stol så hennes reaktion var kanske normal. Hon tyckte att jag skulle gå runt och hjälpa dem som vanligt och väntade på hjälp med sina fickor. (T lärare)

Själv har jag varit helt upptagen av att sätta igång broderiuppgifter. Att diskutera val av motiv och material med varje elev tar sin tid och det krävs att de övriga klarar sig på egen hand eller kan fråga någon kamrat. (T lärare)

Slöjdämnets karaktär gör att det blir naturligt att elever samarbetar och hjälper varandra.

Idag har jag hjälpt mina kompisar att börja väva och sticka. (T flicka)

Jag tycker att det gått bra och jag trivs för att alla samarbetar och hjälper varandra. (T flicka)

Idag har jag och min kompis lagt ut mönster på mitt tyg och sedan klippte jag ut mönstret. (T flicka)

Jag försökte trösta min kompis eftersom hon får sy om alltihopa. (T flicka)

Samspelet mellan pojkar och flickor beskrives på många sätt.

1.Jag har 11 st flickor i gruppen. En del är mycket duktiga. 2 st elever har 5:a i betyg i textilslöjd, några har 4:or och resten 3:or.

2.Lisa är den elev som varit mycket negativ till textilslöjden den här vårterminen. Hon ville byta till träslöjd vid jullovet och det fick hon inte för mig. Hon har haft textilslöjd hela högstadiet. Lisa är när hon är närvarande en ganska duktig tjej. (T lärare)

Idag har jag nästan inte gjort någonting.
Jag har bara släppt min träklocka
resten har jag tänkt på en tjej.

(T/M pojke)

Jag tycker att det är
en mysig stämning här inne vi är
bara tjejer här inne.

(T flicka)

Claes kom och hjälpte
mig när jag klästra för
jag ville inte bli kladdig
på fingrarna.

(T/M flicka)

Att skriva dagbok

Kommentarerna till att skriva dagbok är både positiva och negativa.

Jag tycker dagboksanteckningarna har påverkat eleverna så att de blivit mer målinriktade och mer effektiva på lektionerna. (T lärare)

Alla elever har gått in för sina dagboksanteckningar efter bästa förmåga. Nackdelen för oss har varit att årskurs 9 bara har en timme slöjd i veckan och lite för mycket tid har tagits av elevernas arbetstid. (T/M lärare)

Det kan säkert vara bra och jag tänker pröva det nästa läsår. Jag tror att efterhand man låter eleverna föra dagbok, så kan de lära sig att reflektera över vad de håller på med och varför arbetet fortskrider som det gör". (T lärare)

Jag tycker det är bra att fylla i sådana här enkäter för då kanske vi får det bättre i skolan. (T/M pojke)

Jag hatar att skriva den här dagboken, för vi missar så mycket av den tid där vi kunde jobbat. (T flicka)

Det är annorlunda och roligt att få skriva dagbok. Det skulle vara kul att göra det alltid. (T flicka)

Förmågan att uttrycka sig varierar. De flesta berättar och beskriver utförligt i sina dagböcker - raderna räcker ibland inte till - medan andra är fåordiga.

En flicka skriver delar av sin dagbok på vers.

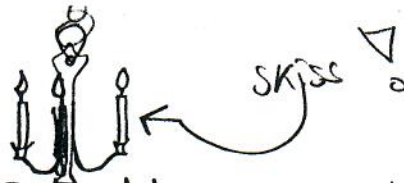
Idag har jag fotbatt på min klänning.
 färdig för jag inte få någon panning.
 Den varaste ett bra betyg
 för jag har inte gjort några otug.
 jag tycker jag skall få en tumme
 för jag sytt till och med hemma.

(T flicka)

Många dagböcker innehåller även kompletterade bilder till texterna.

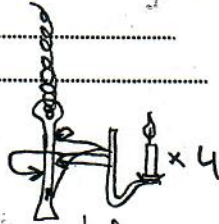
Idag har jag lagt iordning vecken och sytt
 uppe i ena kanten så att vecken
 ligger på plats. Sen har vi klippt
 bort överflödigt tyg och rickvackat -
 kanten.

(T flicka)

Slöjdtillfälle 3

Idag har jag gjort det jag brukat göra.
Jag har värmt och slagit på min ljuskrona.
Den skall ha 4 armar som håller
ljusen. Det kändes fint att jag inte
missade det jag slog på någon gång.

Slöjdtillfälle 8

~~Idag har jag~~ Idag har jag gjort klart
alla delarna till min ljuskrona.
Det kändes helt okej.

(T/M pojke)

I någon dagbok dominerar bilden över texten.

Idag har jag

Jag har knutit väven

(T pojke)

Slöjdtillfälle 5

Idag har jag Sytt ihop lappar och
pressat dem

(T pojke)

Att skriva dagbok befäster det eleven gjort i ord, dels i skrivandets stund och när eleven går tillbaka och läser vad han hon har skrivit. Att sätta ord på det man gör blir för eleven till ett slags självreflektion över tid av eget utfört arbete.

1. Idag har jag inte gjort någonting mer än att ha klippt ut två muddar för jag fick ingen hjälp. Jag letade också efter belägg till min tråkiga babyoveroll som jag är tvungen att sy.
2. Idag har jag bara lyssnat när min lärare tjatat om broderier. Det skulle vara bra om man fick tid att sy nån gång.
3. Först fattade jag inte beskrivningen men när jag väl hade fått hjälp med det sydde jag ovanligt mycket för vi får ju aldrig sy. Om vi har tur och får sy nästa gång också vilket vi säkerligen inte får så kanske jag hinner halvvägs. Det var planerat att den skulle vara klar vid jul. Och nu har hon äntligen fixat belägg till min overoll. Det tog bara tre slöjdtillfällen.
4. Idag har jag jobbat ovanligt mycket. Nu ser man till och med vad det skall bli för någonting.
5. Idag har jag sytt på en halsmudd och två ärmuddar på min baby-overoll. Det har gått väldigt bra förutom att jag fick sy om halsmudden.
6. Idag har jag nästan sytt färdigt min blåa babyoveroll. Jag har bara en söm i skrevet kvar och att sy på ärmuddar och knappar. Jag hinner nog bli färdig nästa gång och då skall jag börja brodera. Den här lektionen har det inte varit några problem utan bara kul.

(T flicka)

Jag hoppas att eleverna har blivit mer medvetna om vad slöjd egentligen innebär. Detta just därför att de varje gång har tillfälle att fundera över sin slöjdsituation.

(T/M lärare)

Övrigt

I dagboksanteckningarna framkommer också sådant som visar på elevers sociala situation.

I en stökig klass skriver en elev:

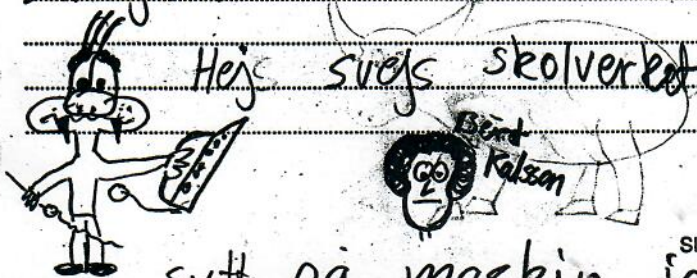
1.Skåp med hyllor.....
2.Filade zinkbitarna
3.Sedan sandpapprade jag bitarna för att sedan putsa i maskin. Men jag var tvungen att vänta på att pojkarna före skulle leka klart med att putsa sina nycklar. Jag hann bara börja putsa, så jag skall fortsätta nästa gång. Början av lektionen gick åt till att försöka få upp åtskruvningen på bormaskinen.
4.Sedan fortsatte jag med att putsa mina zinkbitar tills någon råkade stänga av nödstoppen. När jag hade putsat klart mätte jag var de skulle sitta på mitt skåp och gjorde en markering med en krönare och sedan skruvade jag fast de. Sedan var ännu en högljudd lektion slut.
5. Idag har jag stått i kö en bra stund innan jag fick läraren att ge mig nya sandpapper, sedan slipade jag alla ytorna på mitt skåp så att de blev fina. Sedan mätte jag och sågade av en annan metallbit som skall sitta som ett gångjärn och slipade kanten, då "råkade" en elev krossa två lysrör och det blev ett himla liv och vi fick börja plocka in.
- 6.....Jag lackade klart och väntade på att det skulle torka. Jag kände mig ganska snurrig efter lektionen. Vår lärare berömde oss för första gången för att vi varit tysta och arbetat bra.
7. Idag har jag först bett att få fint sandpapper och sedan sandpapprade jag min låda medans "barnen" i vår klass jagade varandra och tryckte på nödstoppen. När jag sandpapprat klart skulle jag lacka för andra gången och fick gå in i lackrummet där tystnaden hela tiden avbröts på grund av att alla hela tiden kom in och skulle se vad jag höll på med.
8. Idag har jag lackat vidare och under tiden jag väntade på att det skulle torka gick jag runt och tittade och hjälpte de andraKlar. Sedan började jag tänka på vad jag skall börja med men jag kom ej på nåt.
9. Idag har jag börjat med att inte göra någonting för jag vet inte vad jag skall göra men sedan såg jag att mina kompisar gjorde tavlor med stämjärn.Idag sprang eleverna runt och slängde klossar och stängde av nödstoppen.

(T/M pojke)

I flera dagböcker från denna slöjdgrupp beskrivs oron i gruppen, men även problemlösningssituationer i slöjden. I denna slöjdgrupp har läraren inte lämnat in någon dagbok.

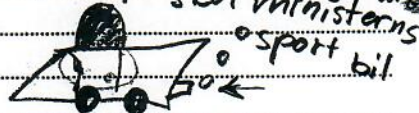
Slöjdtillfälle 1

Idag har jag sytt i hop hängslen och jag har pressat med stryk järnet och jag har nålat så här mycket har jag aldrig gjort förut jag borde få en 5:a i detta ämne det kan vara tack vare att vi var så lite i klassen Jag tycker [redacted] skall få behålla sitt jobb.

Slöjdtillfälle 2

Idag har jag sytt på maskin jag har sytt i hopp ett par hängslen och jag är snart färdig med mina byxor [redacted] är en bra lärare jag tycker hon skall få ha kvar sitt jobb. ^{som ni ser är jag här varje gång där för att jag har varit i skolan}

Slöjdtillfälle 3

Idag har jag har jag sytt upp byxbenen och jag har strykit jag har också sytt knäpphåll och jag förstod beskrivningen väldigt bra därför borde jag få en 5:a av [redacted]

Jag är lite trött i dag för jag sopt upp till kl 10 i natt och jag gick upp kl 6'

Dagböckerna är skrivna på vårterminen i årskurs 9. En flicka skriver mer om "annat" än om sitt slöjdande.

1.Kom försent. Ska fortsätta på min korta kavaj som är av svart mockaimitation. Jag vill inte göra den. Den är ful. Har hållt på med den sen vt 8:an. Nålade, nålade, nålade och nålade fel. Fick göra om det igen. Usch! Kan inte tänka idag. Ska träffa Ola ikväll. Pirrigt! Kan inte koncentrera mig. Är jävligt skoltrött. Är negativt inställd till livet idag. Mår dåligt.

2.Gick ut och pratade lite med kompisarna. Madde hade skubbat igår. Idag skall jag till doktorn och jag har sjukhusskräck. Jättenervös. Jag har inte träffat Ola sen i lördags, men däremot hans tvillingbror Niklas. Han är ganska söt han också.....Ola kanske ska köpa ny bil. Han har en Lotus nu som han delar med sin bror. Dumt att byta bil.

3. Idag har jag sytt lite på min kavaj. Slöjd är det tråkigaste ämnet. Vi har haft vikarie. Nu har vi prov i SO och i eftermiddag prov i hemkunskap. Jag har börjat rita mönster till min syster, en parkas, gul. Ska träffa Ola ikväll igen. Det gör jag alltid på onsdagarna.

4. Idag har jag glömt min kavaj. Jag har hjälpt Anna att välja tyg och har hjälpt Maria med vävstolen. Har hjälpt Katarina med broderigarner.....Har annars bara gått omkring och tittat och pratat. 2:an hänger i luften.....

5. Idag har jag glömt min kavaj åter igen. Några elever kom från bilden och "lånade" mig som fotomodell.....Innan dess hjälpte jag Mia att byta kassett på vävstolen.Jag började sticka.

6.Jag har "glömt" min kavaj idag. Håller på att sticka egentligen. Jag hatar min jävla kavaj och jag avskyr att sticka, jag tycker inte om slöjd.....

(T flicka)

Hunger kan vara ett koncentrationsproblem.

Det värsta med slöjden är att den är precis innan Bamba, man är grymt hungrig.

Jag är hungrig som vanligt och har ont i huvudet.

(T flicka)

I en slöjdgrupp skriver en elev och en lärare:

Idag har jag och en kompis lagat ett bord och en stol som vi råkade ta sönder i cafeterian. Sedan målade vi på de skadade ställena. Egentligen skulle vi gjort det på svenskalektionen men det fick vi inte för kärringen.

(T/M pojke)

Det är synd att våra 9:or bara har en lektion slöjd i veckan. När 9cd är på besök är det veckans höjdpunkt. Två elever fick laga ett bord och en stol som de suttit sönder i cafeterian. Ett bra sätt att minska förstörelsen på skolorna är just att låta eleverna reparera sina "skador". Som vanligt gick lektionerna alldeles för fort.

(T/M lärare)

Trots det beskrivna innehållet har flera av dessa dagböcker ändå en positiv underton till slöjden.

Helhetsbild

I rapporten är delar eller hela dagböcker använda för att belysa hur eleverna/lärarna själva beskriver sitt arbete i slöjdsalen. Skiljer sig de olika skolorna/grupperna åt i något avseende och i så fall hur?

Här nedan följer en sammanställning för att visa på en helhetsuppfattning av de olika skolornas/gruppernas dagböcker.

I de 15 slöjdgrupperna varierar antalet elever mellan 9 och 16.

- 8 av 15 grupper består av rena pojk- eller flickgrupper.
- Pojkgrupper: skola B1 T/M, skola C T/M, skola E T/M, skola G T/M.
- Flickgrupper: skola A T, skola B2 T, skola C T, skola D T.
- Blandade grupper: skola A T/M, skola B1 T, skola D T/M, skola E T, skola F T/M, skola F T, skola G T.

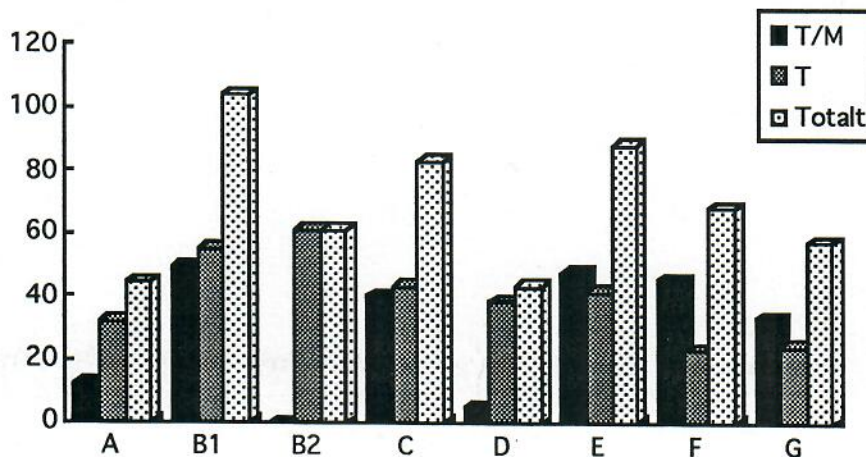
Enligt resultaten från elevenkät 1 (Skolverket, 1993) väljer flickorna oftast textilslöjd och pojkarna trä- och metallslöjd. Det framkommer ej i dagboksanteckningarna hur eleverna är uppdelade. Har exempelvis eleverna valt eller blivit uppdelade på skola F?

T/M-lärarnas ålder varierar mellan 40 - 59 år (40, 41, 43, 53, 55, 57, 59,) och T-lärarnas ålder varierar mellan 38 - 59 år (38(2gr), 51, 53, 54, 55, 59).

Eleverna uttrycker sig med olika antal ord i sina dagböcker. Några elever skriver bara ett par ord/dagbokstillfälle medan en elev använder sig av 161 ord för att beskriva ett av sina dagbokstillfällen. Respektive elevgrupps lägsta och högsta antal ord/dagbokstillfälle samt gruppens medelvärde/dagbokstillfälle är utsatta i "sammanställning av slöjdgruppernas dagboksanteckningar" under rubriken "att skriva dagbok" (s 44 - 47).

Tabellen visar på skillnader och likheter i antal ord i de olika slöjdgruppernas dagböcker:

Tabell 3. Antal ord /grupp

Sammanställning av slöjdggruppernas dagboksanteckningar.

Ex på pågående arbete		Problem-lösning	Kunskaps-uppfattningar	Tiden	Välja - Planera	Utföra - Värdera	Trivsel, emotionella upplev.	Inter-aktion	Att skriva dagbok antal ord/ tillfälle
Skola A									
T/M 12P, 3F 8 ggr	Knivar Knivfodral	Delvis beskr.	Beskr. ej	Beskr. ej	Tilldelad uppgift	Värd/ ej svårt	+ och -	Ej kom.	Färdigt 4 (12) 37
T/M Lär 59 år	Slöjdniv Fodral	Ej kom	Skissa, material-känedom, besk. riktigt sina mål	Ej kom	Utföra "egen idé" tillverka ett skaff till slöjdniv	Ej kom.	Lugnt	Beskr. eleverna	Neg./tid, riktigt be-skrivet
T 10F 10 ggr	Nästan alla babyoveroller broderprov någon väver	Delvis beskr.	Neg. till genomgångar	Vänta på hjälp	Vänta på instruktioner	Värd/ lärare	Irritation	Lär -	21 (32) 40
T Lär 59 år	Babyplagg, broderi, vävning	Ej kom.	Lära ut moment, genomgångar, beskrivningar	Ej kom.	Självgående beständ uppgift	Värd av eleverna	Lugnt	Elev - "tar tid"	Eleverna har påverkats positivt
Skola B1									
T/M 16P 5 ggr	Mycket olika t ex hylla, skåp, klocka, kasettställ, högtalare ...	Riktigt beskr.	Ej beskr.	Ej beskr.	Egna idéer	Beskr. riktigt	Roligt +	Lär + Elev +	23 (49) 76
T/M Lär 40 år	Olika	Eleverna duktiga på problemlösn.	Viktigt att eleven får välja	För lite	Eleverna har själva planerat	Värd. av eleverna +	Lugnt	Elever +	Positiv men tar av elevernas tid
T 8F, 1P 5 ggr	Olika klädes-plagg, en väver	Riktigt beskr.	Ej beskr.	"Hinner ej"	Val av egna klädesplagg	Beskr. riktigt	Positiv	Lär +	22 (55) 90
T Lär 38 år	Ej kom.	Ej beskr.	Genomgångar Demonstrera snabbt	För lite Stressigt	Ej kom.	Eleverna är svaga kunskaps-mässigt	Bra, stressigt	Skriver mycket om enskilda elever	Positiv, skriver mycket

Ex på på- gående arbete	Problem- lösning	Kunskaps- uppfattningar	Tiden	Välja - Planera	Utföra - Värdera	Trivsel, emotionella upplev.	Inter- aktion	Att skriva dagbok antal ord/ tillfälle
Skola B2								
T 16F 6 ggr	Olika klädes- plagg, några väver	Viktigt med beskrivningar	För kort	Riktigt beskr.	Riktigt beskr.	+ och -	Beskr. elev och lärare	25 (61) 101
T Lär 38 år	se B1	se B1	se B1	se B1	se B1	se B1	se B1	se B1
Skola C								
T/M 16P 4 ggr	Olika, skål, grillspett, ljustake, pedistal, databord	Väl beskr.	Ingen stress	Egen idé	Väl beskr.	Roligt, fin stämning	Delvis beskr.	19 (40) 54
T/M Lär 55 år	Ej kom.	Ej kom.	Ej kom.	Ej kom.	Ej kom.	Ej kom.	Ej kom.	Störande, för kort tid till slöjd, färdigt kom.
T 11F 4 ggr	Alla barnplagg, en kjol	Något beskr.	Ej kom.	Delvis beskr.	Riktigt beskr.	+ och -, väl beskr.	Lär	18 (43) 65
T Lär 54 år	Lekbyxa	Ej kom.	För lite	Får välja	Duktig grupp, bra betyg	Ej kom.	Beskr. en elev -	Eleverna behöver tränas att bedöma sitt seende
Skola D								
T/M 11P 2F 10 ggr	Svepaskar/ skålar/brickor klocka	Delvis/ej beskr.	Ej kom.	Ej kom.	Delvis beskr	Delvis beskr.	Delvis elev -	3 (5) 9
T/M Lär 43 år	Ej kom.	Ej kom.	Ej kom.	Försöker inspirera	Vård/elever, självgående	Lugnt	Ej beskr.	Ej kom.

Ex på pågående arbete	Problem-lösning	Kunskaps-uppfattningar	Tiden	Välja - Planera	Utföra - Värdera	Trivsel, emotionella upplev.	Inter-aktion	Att skriva dagbok antal ord/tillfälle
forts. Skola D								
T 15F 10 ggr	Olika klädes-plagg	Beskr.	Stressigt	Eget val av klädesplagg	Väl beskr.	Delvis beskr.	Lär -	26 (38) 60
T Lär 53 år	Ej kom.	Träna självständighet	För lite	Rolligt om de vill göra egna mönster	Värd av eleverna +	+ och -	Elever +	Positiv, lär/elever reflekterar
Skola E								
T/M 14P 9 ggr	Olika, skål, skåp, pall, skoställ	Väl beskr.	Ej kom.	Delvis beskr.	Rikligt beskr.	Rikligt beskr. -	Rikligt beskr. lär -, elev -	22 (47) 71
T/M Lär 42 år	Ej skrivit	Ej skrivit	Ej skrivit	Ej skrivit	Ej skrivit	Ej skrivit	Ej skrivit	Ej skrivit
T 8F 2P 9 ggr	Alla baby-plagg, en syr örngott	Delvis/ej beskr.	Ej kom.	Ej fått välja	Rikligt beskr.	Rikligt beskr.	Lär -	21 (41) 71
T Lär 54 år	De som kommer från T/M får först sy örngott	Först lätt sedan svårt	Ej kom.	Först barn-kläder sedan välja klädesplagg	Lite/ej kom.	+ och -	Elev +, lugn grupp	Beskr. med få ord
Skola F								
T/M 8P 5F 9 ggr	Svepaskar/brickor, smide	Delvis beskr.	För kort	Delvis beskr.	Rikligt beskr.	+	Utförligt beskr. elev + lär	28 (45) 68
T/M Lär 57 år	Ej kom.	Ej kom.	Ej kom.	Ej kom.	Ej kom.	Ej kom.	Ej kom.	Bra att fundera över sin slöjd-situation
T 8P 8F 9 ggr	Vävning, kläd-sömnad, stickning, broderi, örngott	Symaskinen	Ej kom.	Delvis beskr.	Delvis beskr.	Delvis beskr.	Delvis beskr. elev	9 (23) 38

Ex på på- gående arbete	Problem- lösning	Kunskaps- uppfattningar	Tiden	Välja - Planera	Utföra - Värdera	Trivsel, emotionella upplev.	Inter- aktion	Att skriva dagbok antal ord/ tillfälle
forts. Skola F								
T Lär 51 år	Ej kom.	Ej kom.	Ej kom.	Betyg	Ej beskr.	Elev -	Elev -	+ och -
Skola G								
T/M 15P 9 ggr	Beskr.	Tekniker	Ej kom.	Delvis beskr.	Delvis beskr.	+	Lär +	19 (33) 3
T/M Lär 53 år	Alla har varierande problemlösning	Genomgångar	Ej kom.	Alla arbetar individuellt	Ej kom.	"Allt väl"	Ej kom.	Fåordigt
T 4P 7F 8 ggr	Delvis/ej beskr.	Ej kom.	Ej kom.	Delvis beskr.	Delvis beskr.	+ och -	Lär -	4 (24) 33
T Lär 55 år	Ej kom.	Ej kom.	Ej kom.	Ej kom.	Betyg under 3:a	Ej kom.	Elever + och -	Fåordigt

I helhetsbilden har jag försökt bilda mig en uppfattning om vad som är lika och vad som skiljer grupperna åt.

Skola A T/M:

12 pojkar och 3 flickor. Hela gruppen arbetar med en av läraren tilldelad uppgift, en kniv med knivfodral. Eleverna är mycket fåordiga i sina dagböcker. Läraren, 59 år, beskriver utförligt sina mål med sin undervisning och anser att eleverna fått tillverka ett skaft till slöjdniven efter "egen idé".

Skola A T:

10 flickor. Nästan alla syr babyoveroller, broderiprover och någon väver. Irritation i gruppen. Eleverna skriver relativt fåordigt, lite om problemlösning, mest om negativ interaktion om läraren. Läraren, 59 år, arbetar utifrån en bestämd uppgift med "självgående beskrivning". Läraren beskriver utförligt sin undervisning i sin dagbok och tycker att eleverna har påverkats positivt av att skriva dagbok.

Skola B1 T/M:

16 pojkar. Eleverna arbetar med helt olika slöjdföremål t ex skåp, hyllor, kasettställ, högtalare och beskriver mycket utförligt problemlösning, egna idéer, värderingar samt skriver positivt om trivsel och interaktion. Läraren, 40 år, skriver rikligt och tycker att eleverna är duktiga på problemlösning, är positiv till dagboksskrivning men tycker att det tar av eleverna tid.

Skola B1 T:

8 flickor och 1 pojke. Eleverna syr olika klädesplagg t ex kavaj, pyjamas skjorta och en elev väver. Eleverna skriver rikligt om problemlösning samt skriver positivt om trivsel och interaktion. Läraren, 38 år, skriver positivt som negativt och ganska mycket om enskilda elever. Bra, men stressigt.

Skola B2 T:

16 flickor. Eleverna syr olika klädesplagg t ex kavaj, väst, blus och några väver. Eleverna skriver mycket rikligt, positivt som negativt. Läraren = lärare B1.

Skola C:T/M

16 pojkar. Eleverna arbetar med helt olika slöjdföremål t ex lådor, skålar, ljusstake och databord. Eleverna skriver mest om problemlösning, egen idé och värdering. Fin stämning. Läraren, 55 år, har endast skrivit dagboks-kommentar och tycker att elevernas dagboksskrivning har varit störande.

Skola C T:

11 flickor. En elev syr kjol resten barnlekbyxa. Eleverna skriver mest om värdering och trivsel. Läraren, 54 år, skriver om negativ interaktion med en elev samt utförligt om hur eleverna skall lära sig följa beskrivningen som främsta uppgift och att de ändå får vara med och bestämma färger.

Skola D T/M:

11 pojkar och 2 flickor. De flesta elever arbetar med svepaskar/ skålar /brickor. Mycket fåordigt beskrivit. Läraren, 43 år, skriver fåordigt om att det är lugnt och "självgående".

Skola D T:

15 flickor. Eleverna syr olika klädesplagg t ex jackor, kjolar och västar, beskriver problemlösning, eget val och värdering. Eleverna tycker att det är stressigt och har delvis negativ interaktion till läraren. Läraren, 53 år, tycker att eleverna tränas i självständighet och att det är roligt att de vill göra egna mönster samt är positiv till dagboksskrivning.

Skola E T/M:

14 pojkar. Eleverna håller på med olika slöjdföremål, tex skål, skåp, pall. De beskriver rikligt problemlösning, skriver negativt om trivsel och interaktion. Läraren, 41 år, har ej skrivit dagbok eller lärarkommentar.

Skola E T:

8 flickor och 2 pojkar. Alla elever syr barnplagg utom en som syr ett örngott. Eleverna skriver mest om negativ trivsel och interaktion. Läraren, 54 år, skriver fåordigt om val och planering och om positiv elevinteraktion.

Skola F T/M:

8 flickor och 5 pojkar. Olika slöjdföremål t ex svepaskar och smide. Beskriver delvis problemlösning samt rikligt om positiv interaktion. Läraren, 57 år, har endast skrivit lärarkommentar och är positiv till dagboksskrivning.

Skola F T:

8 flickor och 8 pojkar. Olika slöjdföremål t ex vävning, klädsömnad, stickning, örngott. Eleverna skriver relativt fåordigt och beskriver delvis olika saker. Läraren, 51 år, har endast skrivit lärarkommentar om betyg, negativ elevinteraktion och är både positiv som negativ till dagboks-skrivning.

Skola G T/M:

15 pojkar. Alla elever arbetar med skåp. Eleverna skriver om problemlösning, delvis om val och planering och om positiv lärarinteraktion. Läraren, 53 år, skriver fåordigt att alla gör ett allmogeskåp, beskriver genomgångar och tycker att "allt är väl".

Skola G F:

7 flickor och 4 pojkar. Eleverna virkar, stickar, broderar och syr klädesplagg. Eleverna beskriver relativt fåordigt problemlösning, positiv som negativ trivsel och negativ interaktion till läraren. Läraren, 55 år, skriver fåordigt om betyg och positivt som negativt om elevinteraktion.

DISKUSSION

Dokumentation av slöjdundervisning har förekommit mycket sparsamt. Det är av såväl metodiskt som teoretiskt intresse att få arbetet i slöjdsalen beskrivet. Den komplexa verksamhet som äger rum i en slöjdsal har tidigare heller aldrig dokumenterats i just denna form. När olika tankar diskuterades om hur utvärderingen skulle genomföras, var det speciellt intressant att få verksamheten i slöjdsalen beskriven av dem som vistas där. Genom att låta eleverna skriva dagbok i den miljö de befinner sig i under sina slöjdlektioner, sker utvärderingen i den dagliga verksamheten. Slöjdmiljön - salen, utrustning, maskiner, dofter och olika sinnesintryck, kamraterna, slöjdarbetena - finns nära i skrivandets stund. Elever och lärares egna ord får visa på de olika fenomen som äger rum i slöjdsalen.

Dagböckerna blev som ett slags kvalitativt experiment. Skulle lärare och elever kunna verbalisera upplevelser och uppfattningar om sin slöjdundervisning? Vad får man reda på genom att låta elever och lärare skriva dagbok i slöjd? Går det att utvärdera ett ämne som slöjd med dess speciella karaktär genom dagboksskrivning? Elever och lärares dagböcker har vida överskridit de förhoppningar vi inledningsvis hade. Att verbalisera praktiskt arbete blir för eleven ett sätt att utvärdera sig själv och sitt eget sätt att arbeta tillsammans med andra. Dagböckerna beskriver olika situationer i slöjden samt ger uttryck för känslor och reflektioner. Elever och lärare skildrar under en tioveckorsperiod väl den inre och yttre verksamhet som pågår. En slutsats är att dagböckerna visar på att slöjdundervisning kan se olika ut. Arbetsformerna varierar och olika pedagogiska synsätt, sociala och kommunikativa processer antyds i dagböckerna.

Alla utvärderingsinstrument i slöjd testades i förundersökningar genom referensgruppen. Både i förundersökningen och i huvudundersökningen har eleverna visat stor villighet att bidra med värdefull information. Eftersom dagboksskrivandet utfördes under sista terminen i grundskolan, förutsattes det att eleverna skulle ha en viss förmåga att kunna uttrycka sig i skrift. Varje lärare informerades om dagboksskrivning och varje grupp besöktes för att informeras om hur betydelsefull deras dagboksskrivning var. Detta kan ha bidragit till att eleverna har visat stor motivation. Vad som inte går att utläsa av dagböckerna är hur mycket tid och på vilket sätt tid avsattes för dagboksskrivning. Oavsett under vilka omständigheter och i vilken atmosfär och klimat dagböckerna har skrivits, har ett rikt material med 1614 dagbokstillfällen med värdefull information skapats. Dagböckerna har bearbetats kvalitativt och informationen får ses som ett komplement till den större mängd kvantitativa data som finns i det övriga utvärderingsmaterialet i slöjd (Slöjd. Huvudrapport. Skolverket, 1993). Den tid och de resurser som stod till förfogande har exempelvis inte gett utrymme för observationer eller intervjuer i någon större omfattning. Eftersom dagböckerna är förda under en tioveckorsperiod, har samtliga 200 elever med lärare deltagit. Bortfallet består endast av normal frånvaro såsom sjukdom och friluftsdagar. En lärare har ej lämnat in någon dagbok. Orsaken till detta går ej att spåra, då lärarna själva fick välja om de ville skriva dagbok eller ej. Eftersom bortfallet är minimalt får den information som framkommit i dagböckerna ses som representativ för dagboksgruppen. Den Nationella Utvärderingens urval och omfattning är beskaffat så, att de variationer som finns i dagboksstudiens resultat kan ses som representativa för hur arbetet i slöjdsalen kan beskrivas.

Som en slutsats kan antas att dagböckerna för eleven blev en möjlighet till självreflektion av eget utfört arbete. Att skriva dagbok befäster det eleven

gjort i ord, dels i skrivandets stund, dels när eleven går tillbaka och läser vad han/hon har skrivit. Denna reflektion och medvetenhet kan också utläsas när elever beskriver sin planering och framförhållning. För läraren blir egen dagboksskrivning ett sätt att reflektera över sin egen undervisning och hur den bemöts i klassrummet. Om läraren läser elevernas dagboksanteckningar mot sina egna kan läraren också utvärdera hur väl det man som lärare tror äger rum i klassrumssituationen stämmer överens med elevernas uppfattningar. Eleven tänker, tycker och skriver och läraren läser, tänker, tycker och skriver tillbaka (Strömquist 1993). På detta sätt har skrivandet en kommunikativ funktion, den utgör en form av utvärdering och blir därmed en återkoppling till verksamheten.

Vad säger utvärderingen om slöjdamnet? Varför trivs eleverna i slöjden nästan oberoende av vilken sorts slöjdundersökning som beskrivs? Är det tillfredställelsen av själva slöjdprodukten eller är det att uppleva slöjdprocessens olika dimensioner med möjlighet till arbete med egen problemlösning? I den kvantitativa undersökningen i Elevenkät 1 (Slöjd. Huvudrapport. Skolverket, 1993) framkommer att eleverna trivs och tycker att undervisningen är engagerande och rolig. Dessa resultat stärks i dagböckerna, men samtidigt framkommer olikheter i trivseln när eleverna själv får skriva i dagböckerna. De kvantitativa resultaten från slöjdens huvudrapport och de kvalitativa resultaten från dagboksstudien både stärker och kompletterar varandra.

Eleverna ser slöjdprodukten framför sig, färdig inom snar framtid. Eleven är medveten om att produkten består. Kanske skall slöjdföremålet användas eller ges bort i gåva. Produkten kan också vårdas för framtiden, arbetet får en identitet som "kulturprodukt" från människa till människa. Slöjdprocessen - välja, planera, utföra, värdera - i skolan fortsätter därefter som process i hemmet. Lärare borde speciellt tänka på hur elevens slöjdprodukt användes och värderas i hemmet. Slöjdprocessen i skolan får inte blir isolerad från process och produkt utanför skolan. Detsamma gäller för idé och planering. I dagböckerna visar eleverna att slöjdprocessen förekommer både i och utanför skolan och ej som isolerad företeelse i skolans värld. Den samhörighet eleverna beskriver mellan slöjden i skolan och i livet utanför borde bättre tydliggöras både för lärare och föräldrar. I äldre tider var föräldrarna tillsammans med sina barn en stor del av dagen. Barn fick möjlighet att följa en produktionsprocess från början till slut. Barnen lärde sig i de sammanhang där kunskaperna skulle användas. Idag är arbete - skola - fritid oftast åtskilda från varandra på ett annat sätt. Inom skolan finns fortfarande traditioner om att läraren lär ut och eleverna lär in (Säljö, 1990). Eleverna serveras kunskaper i lagom portioner. Ofta tas inte hänsyn till att eleverna har ett liv utanför skolan, där de också kan få kunskaper. Genom att låta eleverna arbeta med slöjdalster som de själv har varit med att välja, planera, utföra och värdera, får eleverna en god helhetsuppfattning och kunskaper om växelverkan i produktionsprocessen. Dagböckerna är olika då varje elev tänker och resonerar på sitt eget sätt beroende av vad de tidigare har upplevt och i vilken situation de befinner sig i. Dagböckerna visar på elevers olika värderingar av sitt slöjdande. I dagböckerna beskrivs värderingar om egen arbetsinsats och om slöjdstret men även värderingar om kamrater och lärare. Uppfattningar och värderingar som eleven växt upp med i hemmet kan påverka hur eleven förhåller sig till sitt slöjdande och på vilket sätt läraren bemöter dessa värderingar i skolan. Elevers sociala förmåga är beroende av utvecklingsnivån, men också av de traditioner och fritidsaktiviteter som de tillägnat sig i hemmet och i sin omgivning.

I slöjden kan eleven få möjlighet att utföra sin slöjdprodukt "från början till slut", från idé till färdigt arbete. Genom att i växelverkan få vara med och

"välja" och "planera" sitt slöjdarbete och att sedan "utföra" den för att sedan "värdera", genomgår eleven det vi i slöjden kallar för "slöjdprocessen". Elevens slöjdprocess är beroende av de sociala och kommunikativa processer som pågår i salen (Lindfors, 1990). En osynlig dimension i slöjden som måste tydliggöras bättre är den begreppsinnlärning eleven ägnar sig åt genom att arbeta i en process. En slutsats är att slöjdprocessen beskrivs väl i dagböckerna. Eleven skriver om hur de planerar, resonerar, tar ställning, omprövar sina beslut och hur egna och andras värderingar formar resultatet. En annan slutsats är att det framgår väl i dagböckerna att eleven ägnar sig åt problemlösningssuppgifter. Problemlösningen beskrivs bäst i dagböckerna när eleven har ägnat sig åt arbeten som utgått ifrån deras egna idéer. Eleven beskriver hur de på egen hand försöker lösa problemen och hur de planerar och bedömer sina slutsatser i nya situationer. Kan en dokumentation om att eleven ägnar sig åt problemlösning - och av problem där det inte finns en färdig lösning - bättre visa på de kunskaper elever kan erhålla genom problemlösning och delaktighet i slöjdprocessen? Slöjdprocessens värde med tillfällen att förbereda eleven att hantera erfarenheter i nya livssituationer borde uppmärksammas av både eleven, läraren, skolan och samhället. Att tillverka vackra och nyttiga slöjdprodukter har ofta värderats, men hur man bedömer och värderar sin arbetsinsats samt problemlösningens värde borde bättre tydliggöras!

Hur mycket hjälp behöver eleven om planeringen överläts på läraren som tar sig an uppgiften och lotsar eleven för att spara tid? Tränas en elev som får förverkliga sina egna idéer i självständighet och planering? Får vi mer engagerade elever om vi låter eleven arbeta utifrån sina egna idéer? Lärarna anser i lärarenkäten (Slöjd. Huvudrapport. Skolverket, 1993) att mål som att utveckla elevernas förmåga att ta initiativ och ansvar och att utveckla elevens skapande förmåga är mycket viktiga i slöjdundervisningen. Att tycka att dessa mål är viktiga mot att samtidigt erbjuda en undervisning där målen kan uppnås stämmer inte alltid överens. I dagböckerna finns skillnader i de slöjdgrupper där eleven får arbeta med egna uppgifter. I de grupper som arbetar mer utifrån sina egna idéer beskriver eleven sin problemlösning rikligare. Dessa grupper har också en positivare attityd i sitt dagboksskrivande.

Hur eleven får sin idé är beroende av vilka tidigare erfarenheter som format honom i eller utanför skolan. Dessa upplevelser är också beroende av vilken sorts kommunikation och interaktion som förekommer i salen. Även upplevelser av miljön som maskinljud, former, färger och lukter påverkar elevens sätt att välja och planera sitt slöjdarbete. Elevens ställningstagande och beslut verifieras i slöjdprodukten. Själva slöjdföremålet kan ses som ett resultat av samspelet mellan den inre och yttre verkligheten. Schön menar att tolkning av tidigare erfarenheter omtolkas så att tidigare erfarenheter blir relevanta att användas i nya situationer (Schön 1983). Molander diskuterar kunskap som visar sig i handlande, vad människan gör. En reflektion är viktig för kunskap i handling (Molander 1993). Vygotsky menar att skriftspråket kräver en medvetenhet jämfört med det talade språket (Vygotsky 1986). Intressant är att jämföra verifikation av ett handlande i en slöjdprodukt med de tankar Vygotsky har om medvetenhet i det skrivna språket jämfört med det talade. Eleven tänker inte bara om sina ställningstagande i slöjdprodukten, utan måste också i handling ta ställning i själva "görandet" av slöjdprodukten. Detta framkommer väl i dagböckerna när eleven beskriver konsekvenserna av sitt handlande under de tio veckorna. Eleven kommenterar och värderar arbetet de utfört under dagen. Konsekvenserna av handlandet blir påtagliga i slöjdprodukten. Eleven reflekterar över sitt handlande och skriver hur han/hon tänker

fortsätta nästa gång. Nya ställningstaganden verifieras i nytt handlande som visar sig i slöjdprodukten.

Kunskap inbegriper också förmågan att kunna bedöma en situation och anpassa sitt handlande till situationen, att kunna samspela med andra och genom sitt handlande föra sitt kunnande vidare. Dagböckerna genomsyras av att eleverna trivs i slöjden. Där missnöje beskrivs i dagböckerna är det främst i grupper där eleverna arbetar utifrån styrda uppgifter eller i samspelet mellan elever och lärare. Genom att låta eleven arbeta utifrån sina egna ideér utifrån sin egen nivå, reflekterar eleven och går vidare. Ett sätt att reflektera är att skriva ner det man gör (Murray 1982, 1987, Calkins 1986, Flower 1989). Den totala effekten av en sådan undervisning kan inte ses efter tio veckors dagboksskrivning, men genom att arbeta på detta sätt borde slöjdens pedagogiska nytta bättre kunna tas till vara för eleverna. Hur stort inflytande har lärarnas pedagogiska arv och ålder? Lärarnas ålder är relativt hög i flera av slöjdgrupperna. I ett vidare analysarbete kan det vara intressant att jämföra lärardagböckerna med lärarenkäten. I fortsatta studier skulle det vara intressant att försöka studera hur elevernas sociala anpassning under slöjdlektionerna förändras med olika pedagogiska arbetssätt.

Av tradition har de flesta flickor valt textilslöjd och de flesta pojkar trä- och metallslöjd. I några av grupperna fördelar sig pojkar och flickor jämt medan andra grupper består av några få pojkar eller flickor. Om skillnader i att uttrycka sig i dagböckerna beror på kön eller slöjdartsskillnad har ej framkommit i detta analysarbete. I trä- och metallslöjden beskrivs slöjdprocessen mer ingående än i textilslöjden. Ett något större missnöje märks i textilslöjdsgrupperna, men om detta beror på konstllhörighet eller på den slöjdundervisning och samspel med läraren som förekommer är osäkert att uttala sig om i denna analys. I slöjdens huvudrapport (Skolverket, 1993) redogörs för skillnader mellan slöjdarterna vad gäller möjligheterna att påverka slöjdundervisningen. Eleverna i textilslöjden uppfattar att de kan påverka mindre (53%) än eleverna i trä- och metallslöjden (74%). De uppfattningar eleverna har i dagboksstudien stämmer väl överens med den kvantitativa undersökningen. Stänger styrda uppgifter som babyplagg dörren för pojkarna? Är detta en medveten eller omedveten handling av läraren?

Är dagboksskrivning ett sätt att utvärdera slöjdundervisning på? Vad får man ut som man ej ser på annat sätt? Att utvärdera slöjd med dagboksmetoden kan ses som ett sätt att utvärdera undervisning på jämfört med traditionella kunskaps- och resultatmätningar (Franke-Wikberg 1989). Syftet med utvärderingen kan anses uppnått då dagboksanteckningar med elevers och lärares egna ord har gett en rikare och mer nyanserad bild av slöjdens vardag. Eleverna har ingående skrivit om inre och yttre deltagande i slöjdprocessen. Att eleverna inte sattes i en provsituation av testkaraktär har gjort att eleverna med egna ord beskrivit arbetet i slöjdsalen oberoende av hur långt de kommit i sina arbeten. Sammantaget blir det värdefullt att få arbetet i slöjdsalen beskrivet både för den enskilde eleven, slöjdgruppen, läraren, hela skolans verksamhet och för beslutsfattare i samhället. Någon dokumentation som visar på hur arbetet i slöjdsalen ser ut utifrån elever och lärares egna ord har aldrig tidigare förekommit. Dagböckerna visar de inlärningsituationer som kan förekomma i en något annorlunda miljö än den skolmiljö eleverna vanligtvis vistas i. Uppfattningar och värderingar om vilka kunskaper eleverna tillägnar sig i slöjden kan därför bättre tydliggöras!

SLUTORD

Det har varit mycket spännande att få ta del av elever och lärares dagboksanteckningar. Det är första gången slöjden är med i en nationell utvärdering. Att få arbetet i slöjdsalen dokumenterat utifrån elever och lärares egna ord gör att denna rapport kan ses som ett bidrag till grundforskning inom slöjdområdet. Genom att beskriva slöjdundervisningen utifrån elever och lärares dagboksanteckningar vill jag försöka uppnå en förnyad förståelse för det som vi kan ta för givet äger rum i slöjdsalen. Min förhoppning är att de som tar del av denna rapport börjar ställa sig frågor som annars inte blivit ställda. En ökad förståelse för slöjdens praktik kan uppnås genom att beskriva den verksamhet som äger rum i slöjdsalen. Reflektion kring verksamheten kan stimuleras, "nya" problem identifieras och nya perspektiv öppnas både i slöjden och i hela skolans organisation.

Dagboksanteckningarna har visat på att slöjdundervisning ser olika ut. I Skolverkets Nationella Utvärdering av ämnet slöjd kompletterar dagboksanteckningarna de enkäter elever och lärare besvarat om sin slöjdundervisning. I ett vidare analysarbete kan det bli intressant att göra djupare analyser av hela eller delar av dagboksgrupper mot skolor, i olika slöjdarter, mot elevenkät 1, mot lärarenkäten och den på dagböckerna uppföljande elevenkät 2 för att se effekterna av olika slöjdundervisning.

Genom dagböckerna ser jag många intressanta frågeställningar att arbeta vidare med. I ett fortsatt arbete skulle det vara intressant att i slöjden göra observationer, intervjuer och videoinspelningar för att närmare studera interaktionsmönster mellan lärare-elev, elev-lärare och mellan elev-elev. Vad innehåller denna interaktion? På vilket sätt och hur kommunicerar lärare och elever verbalt men även nonverbalt i slöjdsalen? Vilka konsekvenser har denna interaktion för eleven? Hur förändras elevernas sociala anpassning under slöjdlektionerna med olika pedagogiska arbetssätt? På vilket sätt genereras olika kunskaps- och kulturtraditioner i slöjden? Hur bidrar slöjden till att bevara och utveckla kultur?

REFERENSER

- Calkins, L. Mc C. (1986). *The art of teaching writing*. Columbia University, Teachers College. Portsmouth: Heinemann educational books, inc.
- Carlberg, A., Lundqvist, B-O. (1992). *Att utvärdera undervisningen i ämnet Slöjd åk 9. (Rapport)*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för slöjd och hushållsvetenskap.
- Dahllöf, U., Franke-Wikberg S., Kallós D., Lundgren U.P., Wallin E. (1989). *Skolan och utvärderingen - Fem professorer tar ordet*. Stockholm: HLS Förlag.
- Flower, L. (1989). *Problem solving strategies for writing*. Carnegie - Mellon University. New York: Harcourt Brace Jovanovich, Publishers.
- Franke-Wikberg S. (1992). *Utvärderingens mångfald. (Projektrapport 1992:4)*. Stockholm: Universitets- och Högskoleämbetet.
- Holmberg, L. (1983). *Om en speciallärares vardag: Analys av en dagbok. (Doktorsavhandling)*. Lund: Liber Förlag.
- Johansson, M. (1992). *Slöjdprocessens betydelse - en litteraturstudie över barns utveckling genom skapande arbete. (Rapport)*. Göteborgs universitet, Institutionen för slöjd och hushållsvetenskap.
- Lindfors, L. (1990). *Slöjdundervisning i teori och praktik - Modellevaluerande empiriska analyser av interaktiva arbetsövningar i textilslöjd. (Rapport 32/1990)*. Vasa: Åbo Akademi, Institutionen för lärarutbildning.
- Malmberg, K., Eriksson KH., Lundberg T. (1979). *Skolan och slöjden - Fältförsök i grundskolan. (Projektet Laborativ slöjd, rapport 6)*. Linköping: Universitetet i Linköping, Pedagogiska institutionen.
- Molander, B. (1993). *Kunskap i handling*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Murray, D. (1982). *Learning by teaching*. New York: Boynton/Cook Publishers, inc.
- Murray, D. (1987). *Write to learn*. New York: Cbs College Publishing.
- Schön, Donald A. (1983). *The Reflective Practitioner. How professionals think in action*. New York: Basic Books.
- Skolverket, (1993). *Slöjd. Huvudrapport. (Skolverkets rapport nr 24)*. Stockholm: Liber Distributionstjänst. (Johansson, M., medförfattare).

forts.

forts.

Skolverket, (1993). *Vad kan vi lära av NU?*. (Skolverkets rapport nr 28).
Stockholm: Liber Distributionstjänst.

Skolöverstyrelsen, (1980). *Läroplan för grundskolan, Lgr 80*. Stockholm: Liber
Utbildningsförlaget.

Strömquist, S. (1993). *Skrivprocessen*. Lund: Studentlitteratur.

Svenske, J. (1993). *Skrivandets villkor. En studie av dagboksskrivandets funktioner och
situationella kontexter utgåend från Backåker Eriks dagbok 1861 - 1914.*
(Doktorsavhandling). Uppsala: Uppsala universitet, Institutionen för
nordiska språk.

Säljö, R. (1990). Språk och institution: Den institutialiserade inlärn timers
metaforer. I *Forskning om utbildning*, 17, 1990:4, 5-17.

Vygotsky, L. (1934/1986). *Thought and Language*. (A. Kozulin, trans.).
Cambridge, MA.: MIT Press.

Öhrn, E. (1990). *Könsmönster i klassrumsinteraktion*. (Doktorsavhandling).
Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Namn _____ Födelseår 19____ Månad _____ Dag _____
Vg texta _____

.....
Avskiljes före registrering på dator

Skolverket

SLÖJD NU
Göteborgs universitet
Institutionen för
slöjd och hushållsvetenskap
Box 15015
400 41 Göteborg

PRAKTISKA STUDIER ÅK 9

Slöjd PROCESSEN

DAGBOKS ANTECKNINGAR

Numren du ska fylla i får du av din lärare

Undervisningsgrupp (4 siffror)

Skolnr (3 siffror)

Elevnr (3 siffror)

Födelseår 19 (2 siffror)

Pojke ☐ (Sätt X)

Flicka ☐

PRAKTISKA STUDIER ÅK 9
SLÖJDPROCESSEN
DAGBOKSANTECKNINGAR

BESKRIVNING AV ARBETET I SLÖJD

Vi vill att du under tio veckor beskriver vad **DU GÖR** under Dina slöjdlektioner.

Vi vill veta vad Du tycker att **DU LÄR DIG** och hur **DU TRIVS** när Du har slöjd.

Du skall föra dagboksanteckningar där Du beskriver vad Du gör, hur Du gör och vad Du upplever under arbetets gång.

Efter tio veckor kommer Du att få svara på en mindre enkät som tillsammans med dagboken skall skickas till oss.

Dagboksanteckningarna som Du skriver vid varje slöjdlektion, skall vara till hjälp när du besvarar enkäten. Du kan gå tillbaka till dagboken och se hur Du planerade vilka problem Du stötte på och hur Du löste problemen.

PLANERINGEN av ett slöjdarbete startar oftast tillsammans med Din lärare och Dina klasskamrater.

Du har en eller flera idéer eller du får ett förslag av Din lärare och väljer vad Du skall göra. Därefter gör Du nödvändiga förberedelser för att kunna sätta igång med Ditt arbete.

Sätt Dig de sista tio-femton minuterna av varje slöjdpass och berätta:

- * Vad Du har gjort
- * Vilka problem Du har stött på
- * Hur Du har löst dessa problem
- * Vad Du tycker att Du har lärt Dig
- * Hur Du har trivts under tiden Du har arbetat i slöjden
- * Vad Du tror att det beror på

Efter tio veckor skall Du alltså svara på några frågor i en enkät.

Enkäten och Dina dagboksanteckningar kommer att ge oss en god beskrivning av vad som händer i slöjden.

Förvara Din dagbok så att ingen annan än Du har tillgång till den.

Dagboken och enkäten skickas av samordnaren på Din skola utan att någon läst det Du skrivit.

För att kunna besvara enkäten är det värdefullt för Dig att Du har en noggrant skriven dagbok.

Tack för hjälpen och lycka till!

Här vill vi att Du för varje slöjdtillfälle berättar om ditt arbete i slöjden.

Som hjälp för Dig finns de punkter som vi angivit på föregående sida.

Slöjdtillfälle 1

Idag har jag

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Slöjdtillfälle 2

Idag har jag

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

SLÖJD NU
Göteborgs universitet
Institutionen för
slöjd och hushållsvetenskap
Box 15015
400 41 Göteborg

Lärarnr	☐ ☐	(2 siffror)
Födelseår	19 ☐ ☐	(2 siffror)
Man	☐	
Kvinna	☐	(Sätt X)

PRAKTISKA STUDIER ÅK 9

Slöjd

PROCESSEN

LÄRARHÄFTE

Skolnummer
3-siffrigt nummer enligt
Nu-samordnarens lista

Skolnr ☐☐☐ (3 siffror)

Undervisningsgrupp
i slöjd
Se nummer hos Nu-samordnaren

0	4		
---	---	--	--

GENOMFÖRANDE

- * Låt eleverna besvara Elevenkät 1. Du själv besvarar lärarenkäten.
- * Sätt igång med terminens slöjdarbete på det sätt som Ni är vana vid.
- * Dela ut häftet PRAKTISKA STUDIER SLÖJDPROCESSEN DAGBOKSANTECKNINGAR, till eleverna i slöjdgruppen som skall delta och läs igenom inledningen.
- * Informera eleverna om varför de skall delta i processtudierna i slöjd.
- * Informera om tidsramen.
- * Tala om för eleverna vikten av att göra ett "bra jobb" med utvärderingen.
- * Kontrollera att alla har förstått Dina instruktioner om hur skrivandet av "dagboken" går till. Ge eleverna tips om att skriva sin dagbok "berättande". En skiss eller en beräkning kan komplettera skrivandet.
- * Var noga med att varje elev i gruppen verkligen skriver sin "dagbok" vid varje slöjdtillfälle.
- * Själv för Du "Bjudningsprotokoll" med namn och närvarolista vid varje slöjdtillfälle samt skriver, om Du så önskar, egen "dagbok".
- * Efter 10 veckor delar Du ut Praktiska studier Slöjdprocessen Elevenkät 2.
- * Be eleverna göra en skiss av sitt slöjdarbete och sedan besvara frågorna.
- * Du själv kommenterar processtudierna.
- * Skicka hela materialet till
 NU-slöjd
 I H U
 Box 15015
 400 15 Göteborg
- * Glöm ej att kontrollera att alla elever skrivit klass- och elevnummer på sina häften.
- * Du kom ihåg att "lägga ihop" lite tidigare, så att eleverna hinner föra sina anteckningar varje gång, samt att Du för närvarolista.

Vi är tacksamma för att Du tar tid och lägger ner extra arbete för att genomföra utvärderingen.

Hoppas att det skall störa din undervisning så lite som möjligt.

Tack för hjälpen.

PRAKTISKA STUDIER I SLÖJD Åk 9

SLÖJDPROCESSEN

BESKRIVNING AV ARBETET I SLÖJD

För att kunna göra en rättvisande utvärdering av slöjdundervisningen på grundskolan, måste någon form av praktiskt moment förekomma i utvärderingsinstrumentet.

Ett praktiskt moment som självklart kompletterar de frågor som besvaras i skriftliga prov och enkäter.

För detta ändamål har vi valt en typ av studier som vi tror så lite som möjligt stör den ordinarie undervisningen.

Det som händer från det eleven får en idé eller ett förslag till dess att han/hon i slöjden genom planering och teoretiskt/praktiskt arbete förverkligat sin idé kallar vi SLÖJD-PROCESSEN.

SYFTE

Studierna syftar till att **beskriva och utvärdera slöjdprocessen**.

Med elevens hjälp och genom dennes egna observationer får vi en beskrivning av vad som händer i slöjden under ett antal veckor. Vi hoppas därmed kunna studera om slöjden har specifika möjligheter att förstärka elevens kompetens i att kunna

- * Välja
- * Planera
- * Utföra
- * Värdera

Vi vill ha en personlig bild av elevens attityder till ämnet slöjd och dess betydelse.

OMFATTNING/UPPLÄGGNING

I processtudierna SLÖJD kommer ca 200 elever och deras slöjdlärare att delta. Antalet elever fördelar sig jämt på båda slöjdarterna och studierna genomföres med samma syfte och frågor oavsett slöjdart.

Åtta lektioner är den tid som är avsatt att användas. Denna tid fördelas så att eleven använder 10-15 minuter av varje slöjdtillfälle under en 10-veckorsperiod för att skriva "dagbok" om vad som händer henne/honom i slöjden.

Vi vet att slöjdprojekten i åk 9 tar olika lång tid för var och en av eleverna att slutföra. Någon är färdig på några veckor en annan behöver hela terminen.

För att göra studien praktiskt genomförbar måste vi sätta en tidsgräns på 10 veckor. Den elev som efter denna period inte är helt klar, avbryter dagboksskrivandet.

Efter 10 veckor skall de elever som deltagit i processtudierna svara på en speciell processenkät Elevenkät 2. Tid för denna enkät beräknas till 1 lektion.

I Praktiska studier Slöjd Lärarhäfte finns också tillfälle för Dig som lärare att ge Dina synpunkter.

De elever som deltar i processtudierna skall först också ha besvarat Elevenkät 1. Detta är nödvändigt för att en jämförelse skall kunna göras mellan de 200 elever som deltagit i processtudier och de elever som bara besvarat Elevenkät 1.

Här nedan har Du möjlighet att kommentera Ditt och Dina elevers arbete under studieperiodens gång

Slöjdtillfälle 1

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Slöjdtillfälle 2

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

→
10 slöjdtillfällen

TILL SLÖJDLÄRAREN

Hej!

Så har vi kommit fram till den avslutande elevenkäten 2 i de praktiska studierna. Information om genomförandet fick Du i lärarhäftet som följde med dagboksanteckningarna.

Se till att alla som skrivit dagbok också besvarar denna enkät. Ge eleven den tid han/hon behöver och påminn om vikten av deras engagemang.

Kontrollera att eleverna skrivit klass och elevnummer på sina häften.

Glöm inte att fylla i och skicka tillbaka bjudningsprotokollet, det är viktigt för registrering och bearbetning.

Om Du själv fört anteckningar under arbetets gång så är vi glada för att ta del av dom. Skicka i så fall tillbaka hela lärarhäftet med framsidan ifyllt.

Till sist vill vi be Dig besvara en fråga och om Du vill, göra en avslutande kommentar.

Vi vill veta om Du tror att processtudierna, med dagbok och enkät, kan vara ett värdefullt inslag i den vardagliga utvärderingen. Kan man förändra, lägga till eller dra ifrån.

Vi vill tacka Dig för ditt engagemang och extra arbete med förhoppning om att det skall leda till något positivt för slöjden, skolan och barnen.

På återhörande vänligen

Ann o Bert-Owe

Praktiska studier åk 9

Slöjdprocessen

Lärarkommentar

Tror Du att dagboksanteckningarna har gjort Dina elever mer medvetna om vad man gör, vad man lär sig och vad man upplever i slöjden.

Ja ()

Nej (___)

Tveksam (___)

Egna kommentarer:

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

DAGBOKS

ANTECKNINGAR

Födelseår 19 ☐ ☐

Undervisningsgrupp ☐ 0 ☐ 4 ☐ ☐

Pojke ☐

Skolnr ☐ ☐ ☐

Flicka ☐

Elevnr ☐ ☐ ☐

Idag har jag :

①

②

③

④

⑤

⑥

⑦

⑧

⑨

⑩

ÖVRIGT

LÄRARHÄFTE

"LÄRARDAGBOK"

Lärarnr

Födelseår 19

Man

Kvinna

Undervisningsgrupp

I sköld

Bilaga 4:2(2)

0	4		
---	---	--	--

Skolnr (3 siffror)

Här nedan har Du möjlighet att kommentera Ditt och Dina elevers arbete under studieperiodens gång

Slöjdtillfälle :

①

②

③

④

⑤

⑥

⑦

⑧

⑨

⑩

ÖVRIGT

